Dat lyden ende die passie ons Heren Jhesu Christi

editie Alfred Holder

bron
Dat lyden ende die passie ons Heren Jhesu Christi (ed. Alfred Holder). J.B. Wolters, Groningen 1877

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/_lyd001lyde01_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

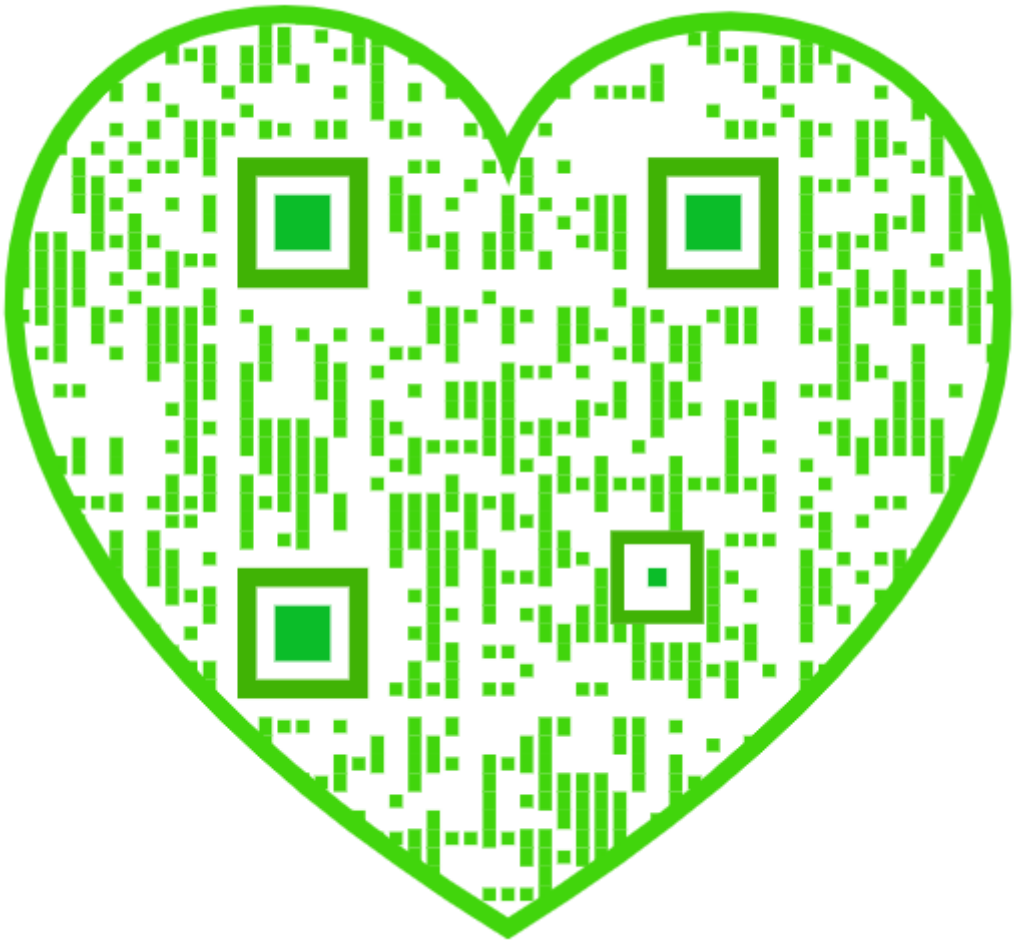

Inleiding.

De hier voor de eerste maal afgedrukte *Passie* is vervat in de bladz. 6-163 van het Handschrift no. 561, d, der groothertogelijke Badensche Hof- en nationale boekerij te Carlsruhe.

Het Handschrift is op perkament geschreven en van de veertiende eeuw, 0.096 meter hoog en 0.066 meter breed, tellende in 21 quaternen (1 binio, 1 quinternio, 19 quaternio's) 164 bladen. Blad 6, 7, 9, 10 en 12-21 tellen elk 19 regels, 8 en 11 elk 20 regels, 22 tot 163 elk 17 regels.

Een met 5 correspondeerend blad tusschen 13 en 14 is afgesneden, benevens het slotblad achter 164; blad 95 is er voor meer dan de helft uitgerukt.

Vorige bezitters noemen zich op blad 2 (1): ‘Nicolaus honc est possessor huius libery’; op blad 2 (2): ‘item dit boek hort toe aeleit verwerb vonende op die beok a^{o} XLII; op blad 3 (1): ‘Heynrycus honc est possessor huys liebry.’ Daaronder staat geschreven, van eene andere hand: ‘Jhesus mariae anna vest gegrut vol genade behut ons van alle quad.’

Op blad 4 (1) staat het volgende gebed: ‘Deyt is eyn goyt gebetgen vr de bestelensz der yt al dach spreycht:

Gegroyt systü maria vol genaden der her is myt dyr dynne genade sy myt myr dü bys gesent vr allen frawen und gesent sy anna din hylge moder v.. welger O dii Junfrawe marya an sunt mychel geboren (4^{v}) byst vnd van dyr ys geboren worden Jhesus Chrystus godes sun onse herre Amen.'

Onbeschreven zijn de bladen 1 (dekblad), 5 (2), 164 (1); uitgewischt en daardoor onleesbaar de inhoud van 5 (1) (men ziet alleen: lste liber.....) en 164 (2); bekrabbeld is 3 (2) en van kantteekeningen van eene latere hand voorzien zijn 12 (2), 13 (1), 17 (2), 19 (2), 21 (1), 28 (2), 29 (1), 40 (2), 43 (2), 49 (1), 51 (1), 56 (2), 67 (2), 74 (1)(2), 81 (1), 97 (1), 103 (2), 105 (2), 106 (2), 107 (1), 112 (1), 116 (2), 123 (2), 128 (2), 130 (1) - Davetson Jesvs Christv -, 133 (2), 134 (1) - dafesen got helge gest/, 135 (2) - in de nan des vader ende des son ende des -, 136 (1) - In -, 137 (2), 138 (1), 142 (1) - Jacobus m s - 162 (1)

Dr. ALFRED HOLDER.

CARLSRUHE (BADEN) 1877, 6, 11.

Hier beghint dat lyden ende die passie ons Heren Jhesu Christi. ende die teykenen ende die miraculen die hy dede nae dien dat hi ghecruust was alsoe als die vier euangelisten bescreuen hebben ende Josepe van Aromathia ende Nycodemus getughet hebben. Gelikerwijs als sy seluer gesien hebben ende gehoert.

Hier beghinnet alsoe als die Joden in haren rade vergaderden om Jhesum te doden of syn leeringhe weder te staen, want hi leerde con(6)trarie[1)] haren wercken, om dat hi bekennede haer wercken ende haer leuen, ende dat hy anders leefde dan sy leerden. Nochtan hielden sy der ouder vaders leerre van buten ende niet van binnen, ende hier om wast dat Jhesus seyde: ten sy dat v wercken oueruloediger syn dan die scriben ende die pharizeen, gi en moget niet incomen int ryck der hemelen; ende die princen der papen hoerden dit node, ende sy pynden hem in syn woerden te vangen, hadden si ghemogen.

Ende het gesciede dat een hoechtyt der Joden quam vander wynghe des tempels, mar dit en was die eerste wynge niet, noch die ander, mar die derde, (7) ende dit was in die winter. Mar die eerste wynghe dat Salomon die tempel wiede dat was den tienden dach van september. Ende daer na wert die tempel gebroken ende wert weder gemaect vanden Joden die wt Babilonien quamen, ende die wert gewiet inden lenten des twaleften dages van maerte. Ende dair na beroefde Anthiochus den tempel, ende nam dat heilichdom ende ont-

1) Het cijfer geeft het blad van het Handschrift te kennen, het eerste van twee gelijke de eene, het andere de keerzijde van het blad.

reynde den tempel mit afgoden. Ende Judas Machabeus reynichde den tempel weder ende brochte dat heilichdom weder elc op syn stat, ende doe wyedemen dien tempel des vijftienden dages van december. Ende in deser feesten was Jhesus gecomen ende hi ghinc in den tempel in (7) dat portael dair Salomon plach te beden. Ende die Joden vraechden Jhesum of hi Christus waer; Jhesus antwoerde: die wercken die ic doe in myns vaders name die geuen tghetughe van mi. Ende die Joden worden toernich ende wouden Jhesus stenen, ende hi verberchde hem ende ghinc wten tempel ende hi quam ouer die Jordane dair hem Johannes gedoept hadde, ende dair quam die bode die Martha tot Jhesum seynde: Sich, dien du minneste is siec. Ende Jhesus seyde: dese siecte is niet totter doot mar op dat die glorie gods geopenbaert werde, ende Jhesus bleef noch twee dagen daer. Ende onder ander woerden so seyde Jhesus: La(8)zarus onse vrient is doot, ende ic verblide mi om v dat gi gelouet dat ic daer niet ende was, mar laet ons daer gaen ende ic sal hem op doen staen. Ende een van den twaleuen die Thomas hiete die seide: laet ons mit hem gaen in den doot. Jhesus seide: Ic ben dat leuen, gaet mit mi in Bethanien. Ende als Martha ende Magdalena Jhesum sagen, soe seiden si: Lieue heer, hadstu hier geweest, onse broeder en waer niet gestoruen. Ende Jhesus seide onder ander woerden: doet of den steen vanden graue, Martha seide: here, hi heeft drie dagen doot gheweest, hi en ruket niet wel. Jhesus seide: gheloefstu du selste die glorie gods sien. Martha seide: Ic geloue dattu biste Christus die leuende (8) gods zoen. Daer nae sloech Jhesus syn oghen op ten hemelwaert ende danckede synen vader ende riep mit luder stemmen: Lazare, com wt. Ende rechte uoert stont hi op vander doot ende louede gode. Ende alle die ghene die dat saghen verwonderden hem ende loueden gode.

Inde op een tyt waren veel luden gecomen te Jherusalem om te beden, wantet hoer hoechtyt naecte, alsoe dat die mirakel wyde geopenbaert werde. Ende die princen der priesteren ende die pharizeen die dit hoerden dat Jhesus aldus vermaert was, ghin-

gen toe te rade ende seiden: Dat volc gaet al na Jhesum ende versmaet onse leuen ende onse leere ende ist dat wi aldus hem laten begaen, so sellen die Romeynen comen (9) ende of doen onse stede ende nemen onse guet ende onse wiuen ende verderuen ons. Doe seide een biscop die Cayphas hiete: en weet gi niet dattet orbaer is dat een mensche storue, opdat alle menschen behouden bleuen. Van dier tyt voert so dochten die Joden om Jhesum te vangen ende te doden.

Ende Jhesus die dit bekende ghinc van daer om dat horen toeren te bat besact soude werden, want Jhesus tyt ende al dat die propheten van hem gesproken hadden noch niet veruolt en was. Ende Jhesus ghinc bi eenre woestine die bi eenre stede gelegen was die geheten was Effrem. Ende als Jhesus wiste dattet tyt was den menschen (9) salichheit te wercken, soe woude hy weder te Jherusalem gaen mit synen iongeren, ende die van Samarien en wouden hem niet vercopen spise noch dranc noch niet ontfaen in haren herbergen, want sij benijden alle die ghene die te Jherusalem ghingen beden. Ende Jhesus moste van daer gaen in een ander casteel, ende Jacobus ende Johannes worden doe toernich ende seyden: Heer, laet een vuer vanden hemel comen op dat die van Samarien verbrant worden, mar Jhesus leerde hem anders, dat si bidden souden voir die ghene die hem dat quaet daden. Ende ten ingaen vanden casteel soe maecte Jhesus tien malaesche mannen gesontdair een Samaritaen (10) onder was, ende weder quam ende louede gode mit blider herten. Ende Jhesus seide doe onder ander woerden: des menschen zoen sel gecruust werden ende gedoot werden, ende des derden dages sal hi op staen vander doot. Ende doe dit Zebedeus kinder hoerden, do baden zy haer moeder dat sy bidden sonde te sitten die twee kinder in syn ryke die een ter rechter hant ende die ander ter lufter hant. Ende Jhesus antwoerde dien kinderen: Moechdi den kelc drincken dien ic drincken sel? Doe antwoerden sy: wi mogen wel drincken. Jhesus die seide: Minen kelc seldi drincken, mar te sitten tot minen rechterhant ende tot mynre luf(10)terhant en behoert mi niet toe v te gheuen,

mar den ghenen dien dat bereit is van minen vader van aenbeghinne der werelt. Ende onder ander woerden so leerde hi hem, so wie die meeste woude wesen die soude des anderen dienre wesen.

Ende doe Jhesus van daen ghinc ende nakede die stat van Jherico, maecte hi een blinde siende die biden weghe sat. Ende als hi inder stat van Jherico ghinc, Zacheus die een prince der publicanen was, clam op een boem om Jhesum te zien. Ende onse heer bekende syn begheerte, ende riepen tot hem te comen ende hi ghinc mit hem in syn huys, daer grote salicheit geschiede, want (11) hi wert een soene Abrahams. Ende doe Jhesns van Jherico ghinc, ende inden weghe als hi sonde gaen te Betanien waert, so waren dair twee arme blinde menschen, die hem aenripen, ende hi makede die siende. Ende dese volgede hem ende lonede gode. Ende dair om so wast dat die propheet seyde: die begheerte der armer heuet onse here verhoert; ende tot een ander stat staet gescreuen, dat onse here tot Moyses seyde: wanttu roepeste tot mi du verdoefste alle die inden hemel syn, soe dat ic di moet horen. Nochtan roerde hi syn lippen niet, mer syn herte was beroert mit gode. Ende dair om soe hoerde hi hem.

Des dages voir paeschen was Jhesus wederge(11)comen tot Bethanien als des saterdages voir palmen. Bethanien was bi Jherusalem op twee milen, dair was Jhesus in Symons huyse die malaetsch geweest hadde ende nochtan den ouden naem behielt, soe datmen hem hiele malaetsche Symon ende hi nochtan gereynicht was. Ende het was bider Joden feestdaghe so datter veel luden gecomen waren te Jherusalem om te beden. Ende dese luden hoerden dat Jhesus in Bethanien was, ende dese quamen om Jhesum te syen, ende Lazarum die hi verwrect hadde vander doot begeerden si te sien.

Ende die princen der priesteren ende die scriben als si dit hoerden dat alle die lude ghingen om Lazarum te sien en de om Jhesum te horen diemen seyde dat Christus was, doe (12) vergaerden si enen raet ende ouerdrogen, waert dat hem yemant beliede dat hi Christus waer of Jhesum herbergede of teten of drinken gaue, die soutmen te banoe doen ende vter synagogen

werpen. Ende als die hoechtyt geleden waer, so meenden si oec Lazarum te doden. Si hatenden dien Symon, die malaetsche gehieten was, om dat hi Jhesum diende ende eten gaf.

Ende dese Symon bereyde onsen heer een auentmael, ende Martha was van die dair aten. Ende dair waren Joden die Lazarum vraechden wat hi gesien hadde die wyl datti doot was. Ende Lazarus vertelde die pine ende den stanc ende die diepheit der hellen (12), die in langer tyt niet bekent en was, mer die doe Lazarus openbaerde ende bi hem geopenbaert wert. Ende Maria Magdalena die ontdede een alabastere vat vol van duerbaren salue ende stortse op Jhesns hoeft, ende dat daer inden vate bleef dair smeerde si sinen voeten mede, ende si drogedese mit haren hare; dat si tot andere tyde wt rouwe hare sonden hadde gedaen, dat dede si nv wt deuocien ende wt ynnicheden, want si onsen heer wt alre haer herte minde. Dair om ist dat die paeus een armen menschen voeten dwaet, want het syn die voeten ons heren noch wanderen hier inder aerden. Ende als Judas sach, dat (13) Maria die costelike salue, die al dat huys veruolde mit soeten roeke, also wtstortede op Jhesus hoeft, doe wert hi oawaerdich, ende seide: Wat sel dit verlies? men mochte die salue vercoft hebben wel om drie hondert penningen ende hebben dat gelt den armen gegeuen. Dit seide hi dairom: want hi plach die burse te dragen vanden gelde datmen den discipulen gaf om onsen here wille, ende van dien gelde plach hi te stelen den tienden penning, ende dat gaf hi synen wiue ende syn kinderen. Mar onse here seide: Die arme seldi altoes mit v hebben, mar mi niet, dair om en wilt dit wyfken niet lastich wesen (13), want si heuet in mi een guet werc gewrocht: het is geschiet inder gedenckenisse mynre begrauinghe; ende wair dit euangelium gepredict wert, dat is inder gedenckenisse mynre begrauinge. Ende onse here onsculdichde dus Maria Magdalena alsoe hi oec op anderen tyden hadde gedaen. Mar Judas nochtan onwaerdich bleef ende daer of een sake nam van Jhesum te verraden.

Ende hi pynde hem voertan dit verlies te soeken, ende en wiste niet hoe hi dat verhalen sonde dan aen synen meester die hi des

woensdages dair na verriet om XXX. penningen, die hi an der saluen verloes, die hem nochtan niet en bestont. Ende (14) Jhesus dede die vrienden te rusten die dair waren in Symons huyse, mar veel meer plach hi in Lazurus huyse ende in synre susteren huyse te wesen, wantmen hem ende syn iongeren dair blidelic ontfinc, ende syn moeder ende haer susteren plachmen oec daer vriendelic tontfangen.

Doe Jhesus van synre begrauinge seyde ende Maria selue dat van sinen monde hoerde, doe wert si suchtende ende beuende, soe dat dat scarpe swaert des rouwen doer haer herte sneet, dat nochtan nyemant en wiste dan onse heer alleen, alsoe sedelic droech sy den rouwe. Ende alle die ander waren oec seer bedroeft ende suchten al heymelic (14) die een ende die ander te gader mit enen swaren gemoede, als ludenpleghen die harde swaer dingen gronderen, nochtans toechden si onsen here alle een blide aensicht. Ende onse here die al haer herten bekende, die wonde dat sy alle verblyt waren ende seyde: Als des menschen zoen geleden heuet, des derden dages sel hy weder verrisen vander doot ende mit v wesen in vroechden, ende dan sal hi comen in synre glorien. Ende ist dat gi onder malcander minne hout, so seldi mit mi wesen. Ende doe leerde hi se vriendelic te minnen in gode ende seide: Ist dat gi dit doet, so selmen weten dat gi myn iongeren syt.

(15) Inde doe onse here bekende dat die tyt nakede, dat hi dat menschelike geslachte verlossen soude ende die dingen veruollen, die die propheten van hem ghesproken hadden, also als gescien sonde, so bereyde hem onse heer des sonnedages te gaen te Jherusalem waert in een wonderlike maniere also alst voersproken was. Ende doe die moeder ons heren wiste, dat hi te Jherusalem wonde gaen, doe bat si alle die vrienden, die dair waren, dat si Jhesum bidden souden, dat hi daer niet en ghinge; ende si bat hem selue alsoe vriendelike, dat hi doch in anderen steden ghinge, om dat sy wiste, dat die papen ende die ghe(15)leerde so wreet op hem waren. O goede got, hoe seer minde si di! Ende onse heer seyde haer vriendelic dattet den menschelike

geslachte groet noot ware, dat hi dair ghinghe. Ende onse vrouwe sweech doe verduldelic. Ende si ghingen alte vriendelic mit hem.

Ende doe sy quamen teghen Betfage ten halue weghe des berghes, so seynde hi twee van sinen iongeren ende seide: gaet in dat casteel, dat tegen v is in enen twispranten weghe, dair seldi vinden een ezellinne ende haer ionc, ontbintse ende brencse mi; ende ist da v yemant vraghet, so segt dat die here haer wercke te doen heest, ende dan sellen si v laten gaen, ende dan brenctse (16) mi. Die iongeren deden als hem Jhesus hiet, ende si ontbonden dese beeste. Doe seyde die ghene diese te verwaren hadde: waer om ontbint gi dat ionc? Ende die iongeren antwoerden: want die here behouet synre wercken, ende daer om ontbinden wijt; ende doe lietmense gaen. Ende dese ezelinne was gemeen allen armen menschen, die selue gheen beesten en hadden. Ende so wie mitter ezellinne arbeiden, die gaf haer dien dach teten. Ende dat iong wert mede op geuoet totten gemenen wercken, ende daer en hadde nye mensche op ghereden.

Dese iongeren deden als hem Jhesus beual ende brochtense tot hem. Ende onse here reet opter (16) ezellinne ende ghinc cort daer nae oetmoedelic sitten op dat ionc. Ende die iongeren leyden haer cleder daer op. Also reet die heer der heren ende die coninc der coningen mit een ezellin; dat was die breydel ende dat gesmide, dair die goede god mede reet. Ende in desen weghe, alsoe hi opreet te Jherusalem wert, soe wanen sommige luden of Jhesus yet hongerde, want hi quam tot enen vigeboem, ende als hi daer niet aen en vant dan bladen, doe versuchte hi ende vermaledide dien boem, ende al te hant verdorrede hi. Ende die iongeren seyden: verdorret hi aldus schire? Ende Jhesus seyde onder ander woerden: waert dat gi gelo(17)ue hadt als v toebehoerde, ende den bergen seyde: boert v op ende werpt v in die diepte der zee, hi soude v gehoersaem wesen. Ende als onse here clam vanden berge van oliueten, veel luden die mit hem quamen, die namen haer cleder ende spreydense in den weghe ende lieten hem daer ouer ryden. Ende sommighe sneden telghen van palm-

boemen ende olyf bloemen ende stroydense inden weghe. Ende een grote scare van volke, die totter hoechtyt gecomen waren, verbliden hen selue seer ende volchden hem ende songen mitten gemene volke ende mitten kinderen die tot Bethanien gecomen waren om Jhesum te sien. Ende sommighe ander die dit (17) hoerden ende hem te gemoete quamen tot anden berghe van oliueten ende op boerden die telghen der palmboemen ende der olyfboemen mit bliscap van sanghe ende ontfingen Jhesum vriendelic. Ende si spreyden haer cleder ende die telghen inden weghe ende quamen alsoe mit hem te Jherusalem. Ende die ghene die voer ghingen et na quamen riepen mit luder stemmen: osanna! Dauids zoen, coning van Ysrahel, een behouder der werelt, salige ons inden ouersten, want du biste mit gode een god.

Ende als die scriben ende pharazeen dit hoerden, soe seiden si tot Jhesum: doet dyn iongeren swighen ende segt den gemene volke dat si niet meer (18) en roepen. Ende als die scaren dat hoerden, riepen si mit luder stemmen ende seyden: gebenedyt is die hier comet inden name des heren, een salichmaker der werelt. Ende als onse here dit sach ende hoerde, so bedroefde hi hem, om dat die ghene die hem nu mit soe groeter eeren ontfingen, ende niet lange daer na hem also veel scanden ende lasters ende tormenten souden gescien vanden seluen volke ende in derseluer stat. Ende die ghene die nu haer cleder onder syn voeten spreyden, die sellen selue syn cleder wt doen ende gheselen ende crucen ter doot.

Ende als Jhesus naecte der stat van Jherusalem, seide hi: O stat, ofstu bekenneste dat ic beken(18)ne, du soudeste mit mi screyen ende wenen. O liene mensche, sich, hoe bitterlic ende hoe droeflic dat hi nu reet al screyende om die ghene die hem verraden ende doden souden; ende hi ouersach haren ewigen doot ende hare tijtlike droefheit ende ellende; hier om wast dat hi soe zeer screyde. Ende als die iongeren onsen heer so seer bedrouet sagen ende hem sagen screyen, och, wat medeliden hadden si doe, want si en consten hem nyet onthouden van tranen. Ende sommighe van den volke datter mede ginc en conden hem

seluen niet onthouden van tranen. Ende doe onsen here in die stat quam, doe wert al dat volc beroert ende (19) seyden: wie is dit die hier comt? Die scaren seyden: Het is Jhesus een propheet van Nazareth, daer die ander propheten of gesproken hebben.

Ende onse here, doe hi in den tempel quam, so sach hi dat die priesters des tempels gehengeden dat voer inden tempel luden saten mit alrehande beesten diemen plach te offeren, want si mochtent daer te cope vinden. Ende die gheen gelt en hadden of die arm waren, die mochten in die wissel gaen, die daer oec was, ende lienen gelt op pande of op lofte of op sekerheit die zi dair wer deden. Ende die wisselaers leenden hem dat gelt ende dan cof(19)ten die luden, na dat si ryc waren, ossen of caluer of lammeren of tortelduuen. Ende als onse here alle dese dingen sach, so maecte hi een ghesel van coerdekyns ende hi iaghede die beesten wech ende der wisselaren tafel werp hi omme. Ende totten ghenen die die duuen vercoften soe seyde hi: Doet dit van heen ende en wilt van myns vaders huys gheen coophuus maken. Ende totten ghenen die daer coften ende vercoften seide hi: en wilt van dat huys der bedinge niet maken een hol der moerdenaeren. Ende hi en liet gheen dinc soe wat dat gode niet gheheilicht en was dragen doer den tempel, want een blenc(20)kende claerheit ghinc wt syn ogen, so dat die priesters ende die leuiten des tempels veruaert worden. Ende inden tempel waren vele crepelen ende blinden ende ander beseten menschen ende mit menigerhande siecten beladen, die quamen tot Jhesum ende hi maectese gesont. Ende doe quamen die princen der priesteren mitten scriben ende mitten pharizeen ende seiden: Wat teyken bewyst gi ons, dat di dit geoorloft is te doen? Onse here seyde: ontbindet dese tempel ende in drien dagen sel icken verwecken. Ende si seiden: In ses ende veertich iaren is dese tempel gemaect, ende soudestu dien in drie dagen verwecken? Ende si worden (20) onwaerdich, mar si en dorsten hem niet doen om der scaren wille, die dair mit hem gecomen waren. Ende onse here sach, datter veel luden gelt worpen in die offerkist des tempels, ende hi sach dat een arm wedue die een vingerling dair in werp, ende

hi seyde, dat si meer gaf dan alle die ander, want si dat van hare nootdrufte onthouden hadde, ende die ander gauen van dat hem ouerbleef ende dat oec niet al. Ende Jhesus seide totten genen die meenden dat si gerechticht waren, om dat si vertienden mente ende dille ende commyn ende ander wise die si hadden van buten, mar den gront van binnen kende Jhesus. Ende dese seide hi een parabel (21) vanden phariseus ende publicaen. Ende daer leerde hi mede: alle die ghene die hem verheffen, sellen vernedert werden, ende die hem veroetmoedigen, die sellen verheuen werden. Ende hi predicte menighe goede leer alle dien dach wt, ende hi en at noch en dranc noch hem en noede nyemant, ende des auonts ghinc hi mitten iongeren in Bethanien.

Ende des nachts quam daer een prince der Ioden, die Nycodemus hiete, want hi bi dage niet comen en dorste om anxte der Ioden, ende seyde: goede meester, hoe sel ic comen totten rycke gods? Ende onse here leerde dese meester hoe dat hi sonde comen totten rycke gods, ende mit vele (21) redene hoemen een nuwe mensche werden soude, ende veel ander redene, die hem onse heer seyde, so dat hi Jhesum loefde ende syn ionger bleef. Ende Lazarus ende syn twee susteren hadden spise bereyt, die die goede Jhesus mit sine vrienden at ende dranc. O, lieue heer, hoe gaerne hoorden si dine vriendelike woerden ende dyn soete leerre, ende hier of so waren si alle verblyt.

Ende des anderen dages als des manendages was Jhesus harde vroe op ende ghinc te Jherusalem ende quam inden tempel ende sat ende leerde dat volc. Ende die phariseen benijden hem ende leyden hem lagen, of si hem yet begripen mochten, want si wisten dat hi (22) sachtmoedich was ende dat hi ontfermherticheit seer predicte. Ende si wisten oec wel dat hi dair om seer gemint was vanden volke, ende dair om versierden si enen raet ende brochten voir Jhesum inden tempel een wyf die begrepen was in ouerspul, die nader wet gesteent soude werden. Ende sy vraechden Jhesum, watmen haer doen sonde. Ende waert dat hy oerlof gaue, datmense stenen soude nader wet, dat si hem dan bespotten mochten ende soude hieten wreet te wesen, ende dat

hi selue die ontfermherticheit niet en hadde, dien hi dat volc predicte. (22) Ende waert dat hi seyde datmen haer quijt soude laten ende genade doen, dat si hem dan mochten wroeghen ende oerdelen ende seggen, dat hi een viant der wet waer. Ende Jhesus bekende hair gedachten, ende hi antwoerde soe, dat dat si hem niet begripen en mochten, ende seide: Wye dat van v sonder sonde is, die werp op haer den eersten steen. Ende sommige scaemden hem ende ghingen heen ende die ander bleuen vraghen. Ende Jhesus bogede hem neder ende screef: Die aerde wroeghet die aerde. Ende soe sagen si op hem ende dochten wat hi daer mede (23) meende. Ende als Jhesus dit sach, so screef hi anderwerue soe dat elkerlyc syn souden bekende, ende si sagen die sware sentencie, die hem god om haer sonden doen mochte. Ende een leerrer seit dat hi screef: aerde, aerde, du wroechste die aerde voer den maker des hemels ende der aerden, ende dede ic v recht, so sonde haer die aerde op doen ende verslinden se, want gi syt een onbekende aerde. Ende Jhesus bleef nederwaert siende recht of hy op hem niet ghemerct en hadde; ende als die Ioden dit saghen, want si alle (23) gheleert waren, so scaemde si hem ende ghingen vten tempel beyde out ende ionc, soe datter nyemant en bleef dan Jhesus ende syn iongeren ende dat wyf die si hem ghebrocht hadden wt scalcheden. Ende Jhesus rechte hem weder op ende seide: Wyf, waer syn si die di wroechden te eroerdelen? Ende dat wyf seide: Here, hier en is nyemant van die mi oerdelen wouden. Ende Jhesus seide: Noch ic en sel di niet oerdelen; ganc ende en wilt niet meer sondigen.

Ende inden tempel soe quam Philippus ende Andreas ende seiden datter veel heyden ge(24)comen waren die Jhesum begheerden te sien, ende si quamen inden tempel. Ende Jhesus seide: voerwaer, voerwaer, segge ic v, het en si dat sake dattet weyte coern sterue ende verderuet werde, anders so blyftet alle, mar leytet inder aerden gestoruen, so brenctet veel vruchten. Ende onder ander woerden so seyde hi: Die tyt comt dat des menschen soen verclaert sel worden. Ende hi wert beroert inden geest ende seyde: Vader, verclaer dinen soen. Ende een stemme quam vanden hemel ende

seide: Ic hebben verclaert ende noch sel icken vercla(24)ren. Ende dit is te verstaen vander menshtyt ons heren: ic heb di verclaert, doe di Johannes doepte ende opten berch van Thabor; ende ic sel di verclaren, in die verrisenisse ende inder opuaert ten hemel ende inden wedercomen ten oerdel inden ioncsten dagen. Ende sommige die dit hoerden seyden: het donret, ende sommige ander seiden: die engel gods heuet hem toe gesproken. Ende onse heer seide: dese stemme en quam niet om mi mar om uwen wille, op dat gi gelouet in gode, ende nu is dat oerdel, want nu sel die prince der (25) werelt wt geworpen worden. Ende ist dat ic verheuen werde, so sal ic al dat mi dient ende mint tot mi trecken ende mit mi nemen. Ende alst auont was, ghinc onse heer in Bethanien. Ende des anderen dages vroe quam hiweder inden tempel ende leerde dat volc. Ende die princen der priesteren ghingen tot hem ende seiden: In wat machte doetstu dit? Ende Jhesus seide: Ic sel v een woert vragen, berecht mi dat, ende ic sel v dan berechten, in wat machte ic dit doe. Dat doopsel Johannis was dat van gode of niet? Si seiden: wie en (25) wetens niet. Ende Jhesus seide: noch ic en sels v oec niet seggen. Ende Jhesus seide hoer een parabel van twee kinderen daer die vader toe seide: gaet in minen wyngaert; ende die een seyde: ic selt doen, ende hi lietet; ende die ander seide: ic en sels niet doen, ende het berouwede hem ende hi ghinc inden wyngaert. Ende hi seide een parabel vanden ghenen, die des heren wyngaert bouwede, ende sinen knechten sloegen ende synen soen doden, doe sy om die pacht quamen. Ende noch een parabel vanden bruloft des (26) conincs, ende die gheen brulofts cleet aen en hadde, dien hiet hi werpen in die vterste duusternisse dair gescreye is van ogen ende knersinge van tanden. Ende die Ioden sochten menighen raet om Jhesum te begripen ende seiden: meester, wi weten dattu gerechticht biste ende niet aen en sietste die staet der personen, segt ons: ist gheoerloft den keyser tyns te gheuen of niet? Ende Jhesus seide: gheuet gode dat gode toebehoert ende den keyser dat hem toebehoert. Ende doe die pharizeen (26) dat hoerden, ghingen si hene van hem. Ende een

ander secte hietende die saduceen, die gheen verrisenisse en geloefden, si vraechden Jhesum van een wiue die seuen mannen gehadt hadde, mit welke manne dat si verrisen soude. Ende Jhesus bewysde hem mit Moyses die si som van synen boeken geloefden, daer in gescreuen stont: In bin een heer der leuende en nyet der doden. Ende ander redene die hi hem bewysde, ende si swegen ende ghingen van hem. Ende veel pharizeen quamen tot hesum ende seyden: meester, du hebste te rechte ge(27)antwoert. Ende Jhesus seide: op Moyses stoel sitten die scriben ende die phariseen, haer leringe seldi doen ende haer leuen versmaden, ende beruspede van veel sonden die si deden. Ende daer na seide Jhesus, dat die tempel verderuet soude werden, ende vanden oerdel ende vanden eynde der werelt ende oec vanden teykenen, die ghescyen souden inder lucht ende inder sonnen ende inder manen ende inder sterren, ende bedructhede den volke inder aerden ende veel vreesen die hi hem voerseide die ghescien souden inden lesten dage; ende hi voerseide sine iongeren, dat si gedoot souden wer(27)den, ende hoe hi eerst selue ghecruust soude werden. Ende die iongeren waren doe seer bedruct. Ende doe seide onse heer dat hi vpten derden dach weder verrisen soude ende mit hem verbliden, ende daer na ten hemel varen ende dan weder comen ten oerdel. Ende onder ander woerden seide hi dit ende menige goede leerre die hi sprac. Ende hi seide: al dat die propheten van des menschen soen gesproken hebben moet veruolt werden. Ende dit ende menich ander ding gesciede opten dynxdach. Mar des auonts ghinc hi weder in Be(28)thanien mit sinen iongeren ende Lazarus, ende syn twee susteren ontfingen hem blidelike. Ende onse here prediote hem menige guede leerre, ende alle die daer waren die sagen hem vriendeliken aen.

Ten lesten stont onse vrouwe op ende bat Jhesum dat hi des anderen dages mit sine iongeren niet en ghinge te Jherusalem. Ende alle die ander baden hem dit mit haer om syns moeders wille. Ende Jhesus seide: ghi en kent die wille myns vaders niet: het vordert v allen, dat ic gae ende den wille myns vaders doe die

mi gesent heeft (28). Ende doe seide syn moeder: lieue kint, blyft enen dach bi mi. Ende hi seide: alle tyt bin ic mit di ende bi den ghenen die mi mint; ende doe vielen si alle neder op haren knyen ende aenbeden hem ende seiden: lieue here, blyft bi ons ende doet die wille dynre moeder. Ende Jhesus bleef daer doe als des woensdages, ende doe seide hi vander vroechde ende vander glorien die inden hemel is.

Ende doe die ouerste priesteren ende die seriben inden tempel quamen ende Jhesum niet en sagen, soe gedochten si der woer(29)den die Jhesus gesproken hadde: gi selt mi soeken, ende niet vinden, ende daer ic gae, en moecht di niet comen, ende in uwen sonden seldi storuen. Ende doe vergaerden die Joden inden houe Cayphas ende si sochten raet hoe si Jhesum mochten doden, nochtan niet inden fest daghe op dat inden volke gheen gheruft en werde. Het was Cayphas die seide: ghi en weet niet noch en verstaet niet dattet vorderliker is dat een mensche sterne, op dat alt volc behouden bliue. Ende Judas was in die stat gecomen ende hoerde dat die princen ver(29)gadert waren, ende hi ghinc ende seide als die ghene plegen te doen die onwaerde dingen te cope hebben, ende seide: wat wil gi mi gheuen, ende ic sal v Jhesum leueren buten der scaren? want ic weet een hoef kijn dair hi des nachts, als hi in dese lande is, pleget te beden: daer sel gi hem vangen, mar vorsiet v datmen hem vast binde, want het is een herde wijs man. Ende doe die Joden dit hoerden, waren si blide; ende daer waren oec Joden die hem bedroefden ende seiden: Sellen wi enen mensche vangen, die also doegende is, dat hi bedet in also woesten stede? Ende die (30) ander Joden seiden: hi en is van gode niet, watmen sal inden tempel beden. Doe seide daer een meester: en is got niet ouer al? in allen steden machmen gode dienen ende aenbeden. Ende die ander Joden seiden dese woeden heen, ende si seyden tot Judas: wilstu ons Jhesum leueren? Ende Judas die seide: Ja ic, wat wildi mi gheuen? Ende die Joden seiden: vander ghemeenten gelde selstu dertich penningen hebben, want wi om enen gemee oerbaer doen. Ende Judas beloefdet hem dat

hyt doen soude, ende hi nam een van die priesteren an die ene syde ende (30) hi seide: bereyt v morgen nacht mit mi te gaen, ende dien ic cusse aen sinen mont, dat bewaert datmen hem vaste houde. Ende die prince seide: het sel geschien.

Ende Judas die ghinc van daen weder in Bethanien tot sinen meester ende hi sach Jhesum aen of hi yet weten mochte. Ende onse heer sprac hem vriendelike toe ende beual datmen hem teten soude gheuen ende datmen hem gemac dede, want hi nader maeltyt quam. Ende die moeder ons heren die stont op ende diende hem selue; ende si brochte hem spise ende dranc, want si wiste wel dat (31) hi toernich was, om dat Maria Magdalena die salue op hoer soens hoeft gestort hadde. Ende daer om wast dat si hem soe vriendelic aendiende, op dat hi niet haetich of nidich op haren soen wesen en soude, want si en wiste niet dat hi hem verraden hadde. Ende Jhesus leerde hem minnentlike woerden die hi niet en verstont, want syn herte soe seer verdonkert was, dat hi die doechde niet en bekende, die hem Jhesus ende die moeder ons heren leerde mit groter minnen. Nu besiet, lieue vrienden, die minne ende die doechde (31) die god v ende allen menschen bewyst heuet ende alle verdriet also vriendelic verdragen heeft ende wi also node verdragen. Ende ist dat wi yet liden of verdragen sellen, soe doen wi dat al scromende ende niet wt volcomenre minnen. Siet doch an uwen god, die die doden verwreckede, die blinden siende makede, die sieke gesont, die crepelen recht dede gaen ende die den malaetschen reynichde, die stomme dede spreken, die doue horende, ende die duuelen verdreef, ende die alle quale ende siecten ghenas, die die hongerige (32) spisede ende die onwijse leerde. Ende als hi alle die doechden dede diemen gedencken mochte, so seiden die Joden: Het is een verslinder der spisen ende een wyndrincker ende der sondaren vrient ende al datti doet dat is mitten duuel ende hi heuet den duuel binnen; ende alle die scanden die si hem gedoen konden, die deden si hem. Ende die goedertieren Jhesus verdroech al dit vriendelic ende hi was nochtan een maker alre creaturen ende hadde hi gewilt, hi haddese doen versincken mit

Lucifer int afgront der hellen, ende (32) dat hadden si oec wel verdient, mer syn groete goedertierenheit en haet nyemant, want wie van hem niet gemint ende waer, die en mocht norghent gedueren: want waer Lucifer of enich duuel of enich mensche van hem gehatet waer, souden si gedueren? Ende wi en willen niet minnen of verdragen, dat ons ende onse god nochtans leert ende geboden heeft.

Des eersten dages als der Joden feest dach an stont, doe quamen syn iongeren ende seiden: heer, waer wildi dat wi di bereyden dat paeschlam te eten? Ende doe sende (33) Jhesus twee van sinen iongeren ende seide: gaet in die stat tot anden berge van Syon, daer seldi een knecht heen sien dragen een vat mit water, ende daer hi ingaet, segt den waert van dien huyse: onse meester seynt ons totti, datstu ons wisen souste een camer, daer hi mit synen iongeren eten mach dat paeschlam, eer hy lydet, want die tyt is hier na bi; ende dan sel hi v wisen een bestroeyde camer: bereyt ons dat paeschlam aldaer. Die iongeren ghingen ende si vondent als hem Jhesus seide, ende si bereyden hem aldaer dat paes(33)lam. Ende doet tyt was, doe quam onse heer mit syn iongeren ende men brochte hem voer dat gebraden lam. Ende als Jhesus die benedictie gesproken hadde, doe aten si dat lam mit sape van lactuwe recht op staende ende hadden stocken in horen hadden, ende deden noch ander dingen die inder wet geboden waren, ende dair na ghingen si sitten. Ende Jhesus sat ende seide: mit begheerten heb ic begeert dese paeschen mit v te eten eer ic lyde. Ende onse here nam tbroet ende gebenedidet ende bract ende gaft hem ende seide (34): Neemt ende eet: dit is waerlic myn vleysch. Ende daer na nam hi den kelc ende seide: neemt ende drinct: dit is waerlic myn bloet dat wtgestort sal worden voor veel menschen in verlatenisse der sonden: dit doet in mynre gedenckenisse. Ende onse here versuchtede inden goest ende wert bedruct ende seide: voirwaer een van v sal mi verraden. Dat woert sneet in haer herten als een scarp swaert, ende si lieten dat eten ende sagen die een opten anderen ende seiden elc bi sonder: Ben ics niet, here? Jhesus

antwoerde hem (34): die mit mi tbroet inden kelck doept, die ist die mi verraden sal. Twalef waren die mit hem doepten inden kelc, daer om en wisten si niet wie dattet was. Ende Peter wencte Johannes toe ende seide: vraechten wie dattet is; want Johannes sat onse heer naerre dan Peter, daer om bat hijt hem om te vragen. Johannes neygede hem neder op Jhesus borste ende seide: Here, wie ist die di verraden sal? Onse here seide: die ic dat ingedoepte broet gheue, dat is hi die mi leueren sal. Ende Jhesus nam tbroet ende doeptet ende gaft Judas. En Johannes (35) sach droefelic op Judas, ende bogede hem weder neder ende ruste op die borsten ons heren, ende hi soock daer wt hoge hemelsche dingen die doe in synre herten waren. Ende daer om wast, hyt Peter niet en seide, wie Jhesus verraden soude. Ende die verrader Judas, op datmen niet wanen en mochte dat hijt waer, so en liet hi niet of syn eten ende seide: ben ic dat here? Ende Jhesus seide, du segstet, mer die mi verraden heeft, sit mit mi ter tafelen ende eet, ende het waer hem goet had hi niet geboren geweest; mer des menschen soen gaet ter (35) doot also ist gesloten, mer wee alle die dat doen sellen. Ende Jhesus seide: neemt hier den kelc ende drinct onder v luden hier of. Ic segge v voerwaer: van deser vruchte des wyngaerts en sel ic niet drinken, eer ic geleden hebbe ende verresen bin vander doot. Ende Jhesus seide tot Judas: datstu doen selste, dat doet haestelic. Ende doe ghinc Judas wt, mar die discipulen waenden dat hi yet gecoft soude hebben oft den armen wat gegeuen soude hebben, om dat hi hem hene hiet gaen. Ende als dieiongeren hoerden dat hi niet (36) drincken en soude, hi en waer verresen vander doot, ende sagen Johannem doe rusten op syn borste, doe vraechden si, wie die meeste sonde wesen in syn rycke. Ende doe Jhesus dit hoerde, doe stont hi op vanden auontmael ende leyde syn cleder of, ende nam een linden dwael, ende gorde hem daer mede, ende een kint, dat hiet men Sealus, dat nam water in een stenen becken ende gaft Jhesus. Ende Jhesus nam dat water ende began die iongeren haer voeten te wasschen ende te drogen mit een linden clede, daer hi mede gegort was. Ende doe

hi tot Peter (36) quam, doe seide Peter: selstu myn voeten waschen? Ende Jhesus seide: Dat ic doe en weetstu nu niet, mer hier na selstu dat weten. Ende Peter seide: du en selste myn voeten niet wasschen nymmermeer. Ende Jhesus seide: isset dat ic di niet en wassche, du en selste gheen deel mit mi hebben. Do Peter dat hoerde, seide hi: Lieve heer, en wassche niet alleen myn voeten, mer oec mede myn handen ende myn hoeft. Ende Jhesus seide hem: die ghedwogen is, en behoeuet niet dan datmen sine voeten wassche. Ende onder ander woer(37)den die hi seide, so nam hi syn ommecleet weder aen ende ghinc sitten ter aerden; ende hi nam dat kint, dat hem dat water ghebrocht hadde, ende settet in dat middel van hem luden, ende seide: Ten si dat gi werdet als kinder, gi en moget niet gaen int rycke der hemelen, ende die wert als dit kint, die is die meeste int rycke der hemelen; ende dat kint starf daer na een maertelaer.

Ende als Jhesus sat, soe seide hi dit onder ander woerden: Ghi hiet mi here ende meester, ende gi segt wel ende waer, want ic bent: daer om leert an mi (37), dat gi die een den anderen doet also ic v gedaen hebbe. Ende Jhesus seide: gi vraget mi, wie die meeste onder v wesen sonde; ende Jhesus seide dit onder ander woerden: Die coningen ende heren hebben regiment ouer die ander, ende die macht hebben, die syn weldadich gehieten, mer so en selt onder v niet wesen; mer soe wie onder v die meeste wil wesen, die werde eerst des anders knecht; ende die een voerganger wil wesen, die werde eerst v alre dienre. Ende Jhesus seide: leert aen mi wat ic gedaen hebbe. Ic ben int middel van v (38), als die daer dient ende ic ben niet gecomen om gedient te worden, mer om te dienen ende gedoot te worden, ende gi syt, die mi gebleuen syt in mynre temptacien, ende ie ordineer v dat rycke als mi myn vader geordineert heeft, dat gi moget sitten op die stoelen oerdelen die twalef gheslachten van Israel. Ende Jhesus seide: sich, Peter, die viant heeft di begheert te siften geliken tarwe, mer ic hebbe minen vader gebeden voer di, dat di tgeloue niet en onbreke, mer alst du bekeert biste, so stercke

dyn broeders. Ende Pieter seide: lieue heer (38), ic ben bereit mitti te gaen inden karcker ende inder doot. Ende Jhesus seide: in deser nacht suldi al gescandalizeert werden in mi. Doe seide Peter: al waert dat alle dine discipulen gescant werden, ic en sel di nymmermeer versaken noch in di gescant werden. Ende Jhesus seide hem: voerwaer seg ic di, eer die hane twewarue crayet, selstu mi driewarf versaect hebben. Ende Peter seide: Al sonde ic mit di steruen, ic en sel di niet lochenen; ende des gelyc seiden alle die iongeren. Ende Jhesus seide: noch sel ic een corte tyt mit v wesen, ende ic (39) en sel v gheen weesen laten, want ic sel gaen ende comen tot v, ende anderwerue sel ic v sien, ende v herte sel verbliden, ende die vroechde en sel nyemant van v nemen.

Ende Judas quam haestelic totten princen ende priesteren et toten scriben ende seide: Jhesus weet vel datmen hem vangen sel, daerom bereit alle ding wiselic, dat hi v niet en ontgae, want het is een harde wys man; ghi moeten vast binden ende mit groter cracht van volck leyden, selgi hem houden. Ende daer is een syn neue die Jacob hiet (39), die hem geliket, ende daer om sel ic voergaen ende grueten hem, ende dien ic cussen sel, vanget hem; ende voersiet v dat gi hem vast hout ende wysselic bewaert, dat hi niet en ontgae. Ende alle die princen der priosteren die vergaerden ende ghingen te rade om die saken die Judas seide. O verrader Judas, du hietste den ghenen binnen ende vaste houden, die hemel ende acrde, water ende locht, sonne ende mane, engelen ende alle creaturen ontbint ende ophout mit sine mogentheit. Ende Jhesus seide tot sinen iongeren: Ic hebbe die werelt ver(40)wonnen, ende die prince der werelt sel wtgeworpen werden, ende des menschen soen sel gheclarificeert werden, ende die werelt sel v haten, mar weet dat si mi eer ghehaet heeft. Die werelt sel verbliden, ende gi selt bedroeft worden; mer v droefheit sel in bliscappen gekeert werden. In myns vaders huys syn veel woningen, waert anders ic haddet v geseit, want ic gae v die stede te bereyen, also alst myn vader geordineert heeft. Ende Jhesus seide: als ic v

seynde sonder scarpe ende sonder sac ende sonder gescoeyte ende sonder (40) gelt, plach v yet te gebreken? Ende die iongeren seyden: Neent, lieue here. Ende Jhesus seide: Die nu een sac hebben of een scarp, die nemet op; ende dies niet en heuet, die vercoep syn rock, ende coep een swaert. Al dat gescreuen is van des menschen soen, dat moet al veruolt worden. Ende die iongeren seiden: Here, hier syn twee swaerden. Ende Jhesus seyde: het is genoech. Ende die iongeren sagen op haren meester al benende ende al suchtende. Ende Jhesus seide: om dat ic dit geseit hebbe, so is v herte mit bedructheit veruolt. Ende onder ander woer(41)den seide Jhesus: staet op, ende laet ons gaen. Het naect den tyt mynre passien, ende wie na mi comen wil, die sel syns selfs versaken ende syn cruce opboeren ende volgen myn nae. Ende Jhesus leerde al gaende inden wege menighe guede leerre, ende die iongeren ghingen al dringende na hem om syn soete leerre te horen; ende elc hadde gheerne die naeste gheweest.

Ende doe quamen si in een dorp, dat hiet Getsemani, ende Jhesus ende syn iongeren ghingen ouer een water, dat Cedron hiete, ende daer bi stont een hoef kijn (41), daer hi dicke des nachtes plach te beden. Ende als Jhesus quam inden inganc van den houe, seide hi tot syn iongeren: bliuet al hier beden, op dat gi in gheen temptaci en valt, ende ic sel minen vader voer v bidden. Ende Jhesus nam Peter, Jacob ende Johan als syn heymelike vrienden, ende seide mit beswaerden ghemoede ende al beuende: Myn ziel is bedroeft al totter doot toe; ende hi ghinc een luttel mit hem. Ende hi seide: lidet v een luttel al hier ende waket mit mi in bedingen. Ende Jhesus ghinc van hem also verde alsmen werpen mochte mit enen steen (42), om dat si hem niet horen en souden, ende mit bedroefder herten viel hi neder opter aerden, ende seide: O, du kelc der bitterheit, ic heb di in mi; ende dat bewysde hi an sinen gelaet mit suchten ende mit benen mit gissender stemmen, mit krisschende woerden van onsprekeliken rouwe, ende daer mede toegede hi die teder menschelike natuer, die hi aengenomen hadde, ende

also als die leeraers seggen, soe hadde Jhesus meerre pyn ende rouwe om Judas ende om die vermaledide Joden, die so grote sonden aen him begaen souden, ende om die vrese (42) van syn iongeren, die si hebben souden als sy hem sagen vangen ende binden ende also wredeliken mishandelen. Ende als Jhesus mit aldusdanigen misbaer op syn knyen lach, ende mit syn aensichte ter aerden, so seide hi mit bedructer herten: myn ziel is bedruct totter doot toe, lieue vader, oft mogelic is, so neemt desen kelc der bitterheit van mi, ende nochtan, lieue vader, niet als ic wil, mer alstu wilste. Ende Jhesus stont op, ende ghinc tot sinen iongeren, ende vantse slapende. Ende hi seide tot Peter: Peter, is dit nu aldus? En moech(43)di niet een vre mit mi waken? waect ende bedet, op dat gi in gheen becoringe en valt ende coemt. Ende hi seide: lieue vrienden, hoe seer is myn ziele bedroeft. Ende als die iongeren dat hoerden, so worden si oec seer bedroeft, dat si hem niet onthouden en konden van tranen. Ende Jhesus iammerde dat ende seide: Waect ende bedet. Ende hi ghinc weder van hem in een ander stede, ende hi bat dat selue gebet, datti te voren bat. Ende als hi vermoeyt was vanden onsprekeliken rouwe die hi hadde, dat hys niet langer lyden en mochte, doe stont hi op, ende ghinc (43) tot syn iongeren, ende hi vant se noch slapende. Ende hi seide: Verwecket v gemoede, ende bedet een luttel: en moechdi niet een vre mit mi waken? Ende doe hi dit dus geseit hadde, so ghinc hi weder van hem in die derde stede, ende also alsmen seit, so staen in die drie steden noch drie teykenen synre bedingen. Ende als Jhesus dair quam, so viel hi neder ter aerden, ende hi creech so groten rouwe ende also grote pine, dat hi wort scuddende ende beuende soe dat syn sweet verwandelde in bloet, ende onsprekelike wtran, ende liep opter aerden; (44) het liep van sijn hoefde ende wt syn ogen, so datti nau gesien conde, ende hi vegede syn lieflijc aenschyn, dattet bloet liep ouer syn lyf ende over syn cleder.

Ende als onse heer dus seer bedroeft was, doe seide hi vriendelic: Vader, oft mogelic is, so laet desen kelc der bitterheit

van mi liden, dat ic des niet en drincke; nochtan, lieue vader, niet als ic wille, mer alstu wilste. Ende doe Jhesus dit seide, doe quam die prince der engelen Michael, ende stont by hem, ende troesteden, ende seide: lieue heer, stryt nu vroemelic, op dat die bant (44) Adams gebroeken werde ende onse vroechde vernuwet ende veruolt mach worden. Ende doe stont Jhesus op vander aerden, ende ontfenc den engel vriendelic, ende syn troestelike woerden nam hi gaerne van hem. Nochtan wast syn creatuer, die hi seluer gescapen hadde, mer om dat Jhesus bedroeft was als een mensche, daer om soe troesten den engel inder naturen als oft geweest hadde een ander guet mensche. Ende Jhesus seide: Lieue vader, niet als ic wil, mer alstu wilste. Ende doe stont Jhesus op vander (45) bedinge, die hi drieweruen in wtstortinge des bloets gebedet hadde, ende hi was noch al nat vanden bloede dat hi gesweet hadde van bitteren anxt, om datti voersach den swaren bitteren doot, die hi lyden soude ende waer sachmen ye sterflic mensche om anxt des doots bloet sweten? Ende daer om so schijntet dat syns gelijc van rouwe nye geuonden en was. O, goede Jhesu, van waren quam also deuoten ende also ynnigen gebet dynre bedroefder zielen te offeren dinen vader? Dit heuet Jhesus gedaen ende ons (45) daer mede geleert, dat wi lange ende ynnige deuote gebeden spreken sellen, ende al ist dat ons rechteuoert gheen troest en comt, daer om en sellen wi niet oflaten of wanhopen, wanttet lange was, eer die engel onsen here in synre naturen een onderstant was hem te troesten ende hem te dienen. Ende doe die iongeren lagen ende sliepen, doe quam een engel tot hem, ende vertoechde hem, wat dat Jhesus inder bedinge geleden hadde vanden bitteren anxte, ende also hi syn bloet gestort hadde, ende dat Judas comen soude, ende (46) hoe hem die Joden vangen souden, ende al dat hi noch inder passien lyden sonde van woerden ende van wercken. Alle die dingen openbaerde hem die engel aldaer. Ende dair om wast dat hare enich bi hem niet en bleef doe si Jhesum sagen vangen, want si noch alle die vrese in hare herten hadden, ende sine iongeren sagen syn grondelose

ontfermherticheit dat hy was gelike den vader, ende dat hi was des vaders soen, ende dat hi was enen ewich als die heilige geest, ende dat hi hem nochtan neder voeghede aen te beden den vader in den gheest als (46) een ander mensche. Ende want die vader ende die soen ende die heilige geest euen ewich ende onuerscheyden syn, daer om hebben si ons aldus grote minne bewiset, dat die een van hem drien mensche geworden is, ende also bitteren scandelike doot heeft geleden, dattet niet te volspreken en is, wat die iongeren an onsen here sagen.

Ende als Jhesus tyt dochte, so ghinc hi tot sinen iongeren ende seide: slaept gi? v vleysch is cranck te beden, mer v geest is bereit. Ende hi seyde: slaept nu een luttel ende rust; want hi wistet wel, dat si niet (47) veel ruste in haren slaep gehadt en hadden. Die iongeren sliepen doe een luttel, ende die goede Jhesus wakedese ende was haren herder, ende hi behoede die onnosel scapen. Ende Jhesus vertoegede sine iongeren al die vroechde, die si hebben souden in synre verrisenisse, als hi verresen waer vander doot, om dat si niet mistroest en soude worden, als sy alle die tormenten an hem sagen, diemen hem doen soude. Ende dair om seide Jhesus tot sinen iongeren: rustet, want si hadden doe grote ruste.

Ende Jhesus sach Judam van verre comen mit een grote sca(47)re der Joden, die al gewapent quamen mit stauen, mit glauien, mit swaerden, mit fackelen ende mit lantaernen. Ende Jhesus en wrecte nochtans syn iongeren niet, tot dat si daer bi quamen. Ende doe seide Jhesus: staet op, gi hebt genoech geslapen, het is nu genoech; laet ons hem te gemoete gaen: hi is hier bi, die mi verradet, ende hi comt mitten bosen Joden om mi te vangen. Ende als Jhesus dit geseit hadde, doe quam die scalke Judas ende die valsche coopman, ende hi ghinc eerst inden hoef kijn, dair hi meende dat Jhesus was, ende doe hi hem vant, nam (48) hi hem in syn armen ende cusseden ende seide bedriechlic: god gruet v, meester. Ende Jhesus seide: vrient, waer toe bistu gecomen? O, Judas, mit dattu mi custe so verrades du des menschen soen. Ende doe quamen die felle

Joden voer anden hoef kijn, dair die achte iongeren lagen ende sliepen, daerse Jhesus hadde hieten bliuen, ende die Joden grepen nae die iongeren ende seiden: Waer is Jhesus? Ende doe Jhesus dat hoerde, quam hi voer ende seide: Wien soecti? Ende die Joden seiden: Wi soeken Jhesum. Ende onse here bewysde die mogentheit syns vaders ende seide: (48) Ic bent. Ende doe die Joden die stemme hoerden ende dat woert des vaders, dat donrede so in horen oren dat si neder storten in onmacht ter aerden recht of si doot gheweest hadden. Ende Jhesus liet haer craften wedercomen, ende doe stonden si weder op ende sagen op Jhesum. Ende Jhesus sprac mitter stemme des ewigen soen ende seide: Wien soecti? Ende die Joden seiden: Jhesum. Ende Jhesus die soen Gods sprac mitten woerden des soens dat sonder beghinne was ende sonder eynde bliuen sel: ic bent. Ende als die Joden dat woert des soens hoerden ludende in haren (49) oren, doe vielen si neder ter aerden mit groten misbaer van roepen ende van hulen. Ende Jhesus ontfermde des ende gaf hem haer craften weder. Ende doe stondesi op alsoe si eerst gedaen hadden. Ende Jhesus seide: Wien soecti? Ende die Joden seiden: Wi soeken Jhesum. Doe sprac die heilige gheest mitten brant der godliker minnen, die sonder beghin totten vader ende totten soen gehadt hadde, ende inder ewicheit behouden soude ende seide: Ic bent. Ende als die Joden dat wonderlike soete ende die minnentlike woerden hoerden, die so vriendelike waren te ver(49)staen, so mochten si diewarachtige woerden niet horen ende segen neder ter aerden mit groter suchten ende kermen ende mit wonderlic gelaet dat si hadden. Ende Jhesus sachse an mitten ogen der ontfermherticheit et lietse weder opstaen. Ende Jhesus seide met synre menscheliker stemmen: Wie ist, dat gi soect? want die stemme des vaders, noch des soens noch des heiligen geests en mochten si niet verdragen noch horen, want si maecten hem des onwaerdich. Ende als die Joden die soete menschelike woerden hoerden, doe sprongen si voert ende (50) seiden: Jhesus Nazarenus ist die wi soeken. waer is hi? ende si grepen nae die iongeren. Ende Jhesus

seide: Ic hebt v doch geseit dat ict bin, ende ist dat gi mi soeket, so laet alle dese ander wech gaen, ende doet mit mi al dat gi wilt. Ende doe stonden alle die Joden ende sagen op Jhesum ende op sinen discipulen. Ende Jhesus seide: Alle dese dage was ic bi v lerende inden tempel, ende gi en vinget mi doe niet, mer dit is v vre, ende der duusternissen moghentheit daer gi in comen selt, dair sel wesen gescrey van ogen, wringinge van handen ende knyrsinge (50) der tanden; ende die Joden seiden: coemt, ende segt dat int licht totten genen die ons gesent hebben; ende doe seide Jhesus: Ic bin dat licht: die in mi gelouet ende myn leeringe houdet, die en sal inder duusternisse niet wanderen.

Ende doe Petrus dat hoerde, ende om die doechde die hi sach dat syn meester den Joden dede ende si nochtan niet en gheloueden, doe nam hi een swaert, ende sloech des ouersten priesters knecht, die Malcus hiete, syn rechter oer of dattet neder viel ter aerden. Ende Jhesus seide: Peter, en weetste niet, dat ic minen (51) vader bidden mach, ende bi soude mi gheuen meer dan twalef legionen der engelen, di mi wel souden verlossen vanden handen der Joden, waert noet te gescien? Ende Jhesus nam dat oer vander aerden ende maecte dat den knecht heel. Ende hi seide: Voerwaer seg ic di, Peter, die mitten swaerde verslaet, die sel mitten swaerde verslegen worden; daer om doet wech dat swaert. Ende doe Petrus dat hoerde, dat hi hem also niet helpen en mochte, doe ghinc hi wech ende hi vloech, ende des gelyc deden alle die ander. Ende als (51) die Joden die iongeren heen sagen gaen, so vingen si Jhesum ende bonden hem die handen mit repen te gader also vast dat syn handen al swert worden vanden bloede, soe dattet tot die vingeren wt liep doer die nagelen. Ende dit deden die Joden dair om, want Judas hadt geseit: siet, dat gi hem vast bindet ende voerhoedelic leydet, want hi is een wys man.

Ende als die iongeren dus iammerlyc van haren meester gesceyden waren, doe ouerdochten si alle die dingen, die hem die engel vertoeget hadde die wyle, dat Jhesus in sine gebede was,

ende si cregen (52) also groten rouwe dat si niet en wisten waer te bliuen, om dat si soe gesceyden waren van haren here ende van haren god. Doe worden si suchtende ende clagende, ende hadden groten misbaer van screyen ende van handen te wringen, ende dicke dat si omme sagen die daer voer waren gelopen ende sommige die nae quamen als Peter ende Johan die sagen waer men hem soude brengen.

Die Joden ende Pylatus ridders mitten dieners vanden tempel die leyden den here des tempels geuangen ende gebonden ende liepen mit groten haeste, hem (52) treckende ende stotende, ende si en rusteden niet tot dat si quamen in die stat. Ende dat deden si daer om, want doe si Jhesum vingen ende die iongeren heen liepen, doe waenden die Joden dat die iongeren om help ghelopen hadden. Al hoerden si nochtan wel dat Jhesus den iongeren verboet hem te helpen, nochtan waren die Joden veruaert ende dair om liepen si so seer mit hem. Ende Jhesus hoerde veel smadelike woerden, eer si quamen in Annas huys, ende daer bonden si hem an enen stenen pilaer. Ende sommige vanden Joden ghin(53)gen eten ende drincken ende si lieten Jhesum also vermoeyt staen ende vast gebonden, ende vier mannen die wachteden. Ende doe haelden si coelen ende saten daer bi ende warmden hem, wanttet seer cout was. Ende daer nae haelden sy Jhesum bi hem ende si verbonden hem syn aensicht mit een doeck, ende si sloegen hem op syn hoeft ende seiden: Prophetiert ons, Christe, wie wast die di sloech? want du biste Messyas, du weetste alle ding; du doetste die doden op staen, ende du maectste den blinden siende, ende die crepelen gaende, vermoechstu (53) yet, soe ganc van heen. Ende die ander seiden: Dit is die behouder der werelt, die waerheit ende dat leuen; dit is der werelt licht, ende hi mach den tempel breken, ende na drie dagen weder maken. Ende dit seiden si hem al in scamp, ende om die meerre pijn hem te doen.

Ende Petrus ende Johannes waren gecomen voer des bisscops hof; ende Johannes was mitten bisscop bekent ende hi ghinc in ende sach Jhesum an, ende ghinc ende haelde Peter inden houe.

Ende doe Peter sach, hoe datmen Jhesum handelde, ende hoe si mit Jhesu spotteden ende scampten, ende die spotte(54)like woerden die si tot Jhesum spraken. Ende Petrus stont ende sach ende hoerde, watmen Jhesu dede, ende doe vroes hem zeer, ende hi ghinc ende warmde hem biden vier. Ende doe hi int licht quam, doe sach hem een deenre, ende si seide: Du biste een van des mans iongeren. Ende Petrus seide: Ic en kenne dese mensohe niet; nochtan hadde hi seluer geseit: eer ic dyns versakede, ic soude lieuer mitti gaen in een karcker ende inden doot, ende hi bleef staen warmen hem biden coelen, want dat godlike vuer der minnen ende des belyens was seer in hem gecout. Ende een (54) ander deerne quam ende seide: Waerlic, du biste een van des mans iongeren, ic heb di sien gaen mit hem. Ende Peter sach omme naden wiue ende seide: Ic en weet niet wat gi mi aen segt; ie en kennes ymmer niet. Ende Jhesus wert syn aensicht ontdect. Ende die Joden seiden: Kenstu dien mensche niet? Doe quam daer een man ende was Malcus nene, die Petrus dat oer of sloech, dat Jhesus weder heelde. Ende die man seide: En sach ic di niet mit hem inden ingano vanden houe dair hi myn neue syn oer ghenas; wat wilstu missaken? Dyn spraeck maect (55) di openbaer, dattu van Galileen biste. Ende Petrus seide: vermaledyt moet ic wesen, of icken kenne; of ic weet wat gi mi betyet. Ende Petrus sach op onsen here of hyt yet hoerde, ende doe crayde daer die haen. Ende Peter hoerde dat mit syn oren van buten ende inder herten mit groten rouwe; ende hi sach op onsen here, ende Jhesus neechde hem toe, ende Petrus scaemde hem ende ghinc vten houe. Ende hi wert denckende op die woerden die hem onsen here toe gesproken hadde, ende hi ghinc in een hol, ende screyde bitterlie, ende dat hol hiet noch (55) der hanen crayen; ende dair in hadde Petrus groten rouwe van karmen ende suchten, ende wranc syn hadden, ende screyde vter maten seer, om dat hi Jhesum ghelochent hadde. Ende na dier tyt en hoerde Petrus nye haen crayen, hem en liepen syn oghen ouer van tranen.

Inde Annas vragede Jhesum van synen iongeren ende van syn

leeringe. Ende Jhesus seide: Ik heb openbaerlic die geleert inden tempel ende inder synagogen, vraeget den ghenen, diet ghehoert hebben: wat vraechste mi dat? Ende een vanden knech(56)ten smeet Jhesum in syn aensicht ende seide: selstu den bisscop aldus antwoerden? Ende Jhesns seide: Heb ie qualic geseit, so ghif getughe vanden quade; ende heb ic oec wel geseit, waer om slaetstu mi dan? Ende Annas dede onsen heer gebonden leyden tot Cayphas, daermen hem vele versmadenisse dede. Ende dair quamen die scriben ende die phariseen ende die ouersten vanden Joden, ende ghingen te rade. Ende Cayphas die vraechde Jhesum, ende seide: bistu die soen gods? Onse heer die sprac doe niet. Ende Cayphas seide: Ic besweer di biden leuende (56) god, dat gi ons segste, oftu die soen gods biste dan niet. Ende Jhesus seide onder ander woerden: Voerwaer segge ic v, gi selt des menschen soen sien sitten ter rechter hant des mogenden gods te oerdelen leuende ende doden. Cayphas seide: Bistu dan des leuende gods soen? Onse heer seide: Du segtstet dat ict ben, ende alsoe ist. Doe seide Cayphas totten Joden: Wat dencket v van Jhesus? Ende die ouerste priesteren seiden: ter doot is hi sculdich. Die scriben ende die meesters vander wet seiden: Hi heuet hem god gemaect ende (57) daer om sal hi een scandelike doot liden ende gecruust werden mit veel pinen. Cayphas scoerde syn clederen ende seide: Ghi hebt alle blasphemie van hem gehoert, wat behouen wi meer getughen? hi heuet hier seluer blasphemie gesproken. Ende die Joden spogen hem in syn soete aenschyn, dat die engelen begeren te schouwen, dat onreynden si mit horen beulecten lippen, ende si slogen die scepper alre creaturen. Ende Jhesus stont ende verdroecht al goedertierlic vanden ghenen, die hi seluer gescepen hadde (57) ende syn creaturen waren. Ende doe quamen daer veel valsche ghetugen, die hem wroechden ter doot, om dat hi die waerheit leerde ende die sonden laecte ende die doechde prysde, ende veel goets dede hi hem daer si nochtan hem om versmaden. Ende den ghenen die den vader inder godheit mint ende dien die engelen inden hemel aenbeden, dien slogen si in

syn aensicht, ende stieten mit vuysten op syn ribben, ende togen hem bi syn haer van sinen hoeft ende bi syn baerde, ende si namen dat eynde vanden snoer, daer die teder handen mede ge (58) bonden waren, ende toghent an hem, ende stieten hem dan weder van hem, recht oft si hem die armen wt sinen liue getoghen souden hebben; want si waren wreet ende sonder ontfermherticheit, ende gheen genade en was in hem. Ende die dieners wouden haren heren ende die princen te wille wesen, want si wisten wel dat si op hem nydich waren. Ende daer om deden si hem al dat quaet ende al den laester ende verdriet ende pine ende versniadenisse, die si gedencken konden, deden si den heer der heren, den coning der coningen ende den god der glo(58)rien. Ende ten lesten worden die pynners ende die Joden vermoeit van aensien ende die princen waren moede van waken. Ende die sommige vanden ghenen die Jhesum gehaelt hadden waren moede van loepen ende van pine, die si Jhesum gedaen hadden, ende ghingen slapen. Mer eer si ghingen, so deden si Jhesum in een camer, die mit steen ghedect was, ende si bonden hem an een stenen pilaer, die dair noch staet, ende si bonden hem mit een stenen ketene. Ende die ketene leggen die pelgrims sint om haren hals, die te Jherusalem comen in gedenc(59)kenisse ons heren liden. Ende die princen der Joden deden ander gewapende mannen comen die niet gewaect en hadden, om dat si te bet souden toe sien, want si noch niet vermoeyt en waren. Ende si quamen oec in die vre der duusternissen dair gheen lichtenisse in en was van groten verdriet dat dese hem deden. Ende want si noch niet vermoyt en waren, so deden si hem veel pinen dair hi stont gebonden an die coude steene pilaerne scuddende ende beuende. Ende menichwerf versuchtede hi om die grote versmadenis(59)se die si hem deden, diemen niet vertellen en mach, mer inden oerdel selt geopenbaert werden, datsi hem deden ende gedaen souden hebben hadden si tyt gehadt. Ende aldus so brochten si den gehelen nacht ouer mit die goedertieren heer in groter onsprekeliker pinen ende verdriet.

Des morgens vroe vergaerden alle die princen der Joden ende

die pharizeen ende die meesteren ende die scriben vander wet ende die priesteren ende die leuiten vanden tempel, om raet te nemen wat men Jhesum doen soude. Ende Cayphas ende die princen der Joden ouerdroe(60)gen in haren rade, dat si Jhesum brengen souden tot Pylatum, ende wroegen hem aldaer voerden rechter. Ende Cayphas dede Jhesum gebonden brengen tot Pylatus houe, want Pylatus was een rechter in Jherusalem. Ende die Joden quamen tot Pylatum ende seiden: lieue heer, du biste een rechter in Jherusalem, dair om claghen wi v ouer Jhesum die Joseps ende Marien soen is. Ende dese maect hem seluen god, ende een coning van Israel, ende hi en behoet den sabbot niet die ons is geset te vieren van onsen voervaderen, ende si seiden veel quaets van hem. Pylatus seide: (60) Wat is die saec, ende waer mede brect hi v wet? Die Joden seiden: in onse wet is geboden, dat wi den sabboth souden vieren van allen hantwerck: ende dese Jhesus heuet mit synen bosen wercken op onsen sabboth die blinden siende gemaect, ende die crepelen ende vergichtige ende beseten luden gesont gemaect. Pylatus seyde: hoe mach hy dit doen mit boesen wercken? Ende die Joden seiden: Hy is boes, ende syn wereken syn duuelic, ende in Beelsebub, die prince der duuelen is, soe werpt hi den viant wt, ende (61) alle die elementen ende teykenen der hemelen syn hem onderdanich. Pylatus seide: Hoe soude dat gheschien, dat hi mit die een viant den anderen soude mogen veriaghen? ist dat hi also grote wereken doet, so doet hyse mitter mogentheit gods, ende dair in hebdi onrecht, dat gi Jhesum wroecht van sinen goede wercken. Die Joden seiden: Pylatus, lieue here, wi bidden v, doe v grote mogentheit, dat gi Jhesum laet comen in uwer vierschaer ende seluer hoert syn woerden, want hi staet hier buten voer v hof. Pylatus riep een vanden dieners die des keysers (61) briefdrager was, ende hi beual him, datti Jhesum tot hem brochte in die vierscaer. Doe die bode tot Jhesum quam, doe viel hi neder ende aenbede Jhesum, ende die bode had een syden cleet daer des keysers wapen is gemaect was, dat hi altoes mit hem droech, als hi in des keysers dienst

was. Ende die bode nam dat cleet dair des keysers wapen in gemaect was ende spreydet neder op die aerde, ende seide: Here, gaet hier ouer ende comet totten rechter, want hi wil v spreken. Doe dat die Joden sagen, dat die man dat duerbaer cleet sprey(62)de onder Jhesus voeten, om datti daer soude ouer gaen, so beniden si dat ende seiden Pylato, dat die bode des keysers dat duerbaer laken spreyde onder Jhesus voeten. Pylatus riep dien bode tot hem ende seide: wair om spreydeste des keysers wapen onder Jhesus voeten; doetstu dat vt scampe des keysers of der Joden, also als si mi geseit hebben? Die bode antwoerde ende seide: Pylatus, lieue heer, doe gi mi laetstwerue seynde tot Alexander den prince der Joden, doe sach ic Jhesum sitten op een ezellinne, ende hi reet te Jherusalem waert, ende doe sach ic (62) dat veel luden haer costelike cleder wt togen ende spreydense opter aerden ende lieten Jhesum daer ouer ryden, ende doe sach ic een grote scaer van mannen ende van kinderen voer hem gaen ende na hem comen, die gemeenlic songen: Osanna filio Dauid! Doe riepen die Joden op dien bode ende seiden: waer om segste dat du, en verstondeste niet wat die hebreusche luden of kinderen songen, want du biste een heyden ende die heyden en connen gheen hebreusche tale. Die bode seyde: Ic vraechdet enen hebreuschen man ende die bedudet. (63) Pylatus vraechde den Joden: Wat bedudet: Osanna filio Dauid? Die Joden seiden: Here Dauids zoen, maect ons gesont ende behout ons inden ouersten. Pylatus seide: Mit onrecht vertorent di v dan opten bode, want gi ghetuget seluer, dat hi die luden gesont gemaect. Ende doe Jhesus tot Pylatus quam, doe stonden daer die dieners des keysers, die die bannyers hielden, ende daer stonden beelden in gemaect die des keysers teyken of syn wapen hielden. Ende die beelden negen mit haren hoefde doe Jhesus doer die vierscaer ghinc. (63) Ende doe die Joden dat saghen, doe meenden si dat die dieners mitten banniren Jhesum soe toe hadden geneghen, ende dat seiden si Pylato in erre moede. Pylatus seide: En merct gi niet, dat die beelden hem crommen ende toe neygen? hoe souden dan die dieners bliuen staen? Die Joden

seiden: Wy sagen dat wel, mer die dieners aenbeden Jhesum, ende dat en souden sy niet doen. Pylatus seide totten Joden: Ic vermane v luden bi des keysers macht, dat gi selve mannen neemt die bannieren te houden, die ghi (64) meent dattet best doen sellen. Ende die Joden deden dat, ende si namen die starcste Joden die sy conden vinden ende gauen hem die bannieren in haren handen, ende hietense stille staen ende vast houden. Ende Jhesus quam weder in die vierscaer, ende die beelden crommeden hem ende negen mitten hoefde tot Jhesum. Ende doe Pylatus dat sach, doe wert hi seer veruaert ende ghinc wt syn stoel, ende seide totten Joden: Ic bidde v, dat gi mi niet en wilt doen rechten ouer Jhesum, want het is een rechuaerdich man, dat sie ic wel hier an. (64) Doe seiden die Joden: Pylatus, lieue here, en weest niet veruaert, want Jhesus doettet al mitten duuel dat dese dingen gheschien. Ende die Joden en wouden niet ingaen in Pylatus huys, om dat hi een heyden was, op dat si niet besmit en souden werden dat paeslam te eten, want si daer grote sonden waenden aen te doen, mer Jhesum te veroerdelen ende te doden, dat en dochte hem gheen sonde wesen. Die Joden waren van hate ende van nyde, die si op Jhesum hadden, so seer verblint, dat si gheen waerheit en kenden noch en saghen. Ende onse here (65) ghinc goedertierlic als een lam, waer dat si hem leyden. Die Joden seiden tot Jhesum: Wi weten dattu geboren biste in onechscap ende in sonden, ende Herodes dede menich dusent kinderen doden om v te vinden, ende die sonde, die hi daer an dede, die selste mede deelen; ende wi weten wel, dat di dyn ouders voerden in Egypten, ende dattu daer an weder quaemste wonen te Nazareth. Doe Pylatus dat hoerde, doe wert hy veruaert, ende seide: Is hi dit, doer wes wille Herodes alle die kinder dede doden? Die (65) Joden riepen: Jae, lieue heer, ende hi is te mael in sonden gewonnen ende geboren. Doe waren dair sommighe goede Joden die seiden, dat Jhesus in gheen sonden gewonnen en waer noch geboren, want wi waren daer bi doe Josephs roede wert bloyende ende doe hi Marien trouwede,

ende dit tuuchden twalef goeder Joden als Judas, Lazarus, Asterius, Jacob, Anthonius, Seras, Zanuel, Ysaac, Phinees, Crispus, Amenias, Agrippa. Ende als Pylatus dat hoerde, dat also veel eersamige Joden dit tuuchden, so seide hi totten anderen Joden: Waar om segt (66) gi die waerheit niet, want ic hore wel dese wetent bet dan gi doet, want dese kenden Jhesus ouders wel ende syn geboerte bet dan gi doet? Do seide Cayphas ende Annas: Hi is een mensche in onechscap gheboren, ende si en weten niet wat si seggen. Ende doe Pylatus dat hoerde, doe seide hi tot die XII. voergenoemde goeder Joden: Ic besweer v luden bider macht des keysers, dat gi mi segt, of Jhesus geboren is in onechschap. Die goede Joden die seiden: Neen hi, lieue heer, want wi wetent wel als wi voirseit hebben, mer onse wet verbiet (66) ons sonder groten noot te sweren; wil dys ons niet ghelouen of willent die ander sweren, dat Jhesus in sonden geboren is, wi willen dat lyf verboeren mer wi en willens selue niet sweren. Doe riepen die bose Joden: Pylate, lieue here, en gelouet hem nyet, want Jhesus heeftse bedroegen. Pylatus seide: Wat bedriech is hier au? si settent selue op uwe eet. Heer rechter, het schynt dat gi hem twaleuen bet gheloeuet dan ons allen, die mit ter waerheyt wroeghen ende besculdigen, ende Jhesus nochtan daer seluer niet tegen en seide. (67)

Ende als die Joden aldus liepen ende riepen ende dit in allen straten van Jherusalem kundich wert, dat Jhesus geuangen was ende also scandelike geleit wort tot Pylatus houe, ende doe onse liene vrouwe dat hoerde, dat Jhesus haer lieue kint geuangen waer, doe creech si also groten rouwe ende wert so seer bedroeft, dat si niet spreken noch staen en mochte, si en viel neder ter aerden. Ende doe quamen onser lieuer vrouwen susteren ende Maria Magdalena ende begontstese op te heffen vander aerden, daer si op was geuallen, doe syt eerst (67) hoerde seggen. Ende dese vrouwen leydense om dat si so seer begheerde haer lieue kint Jhesum te sien of te horen, ende als onse lieue vrouwe ende die mit haer quamen onsen heer sagen gebonden, bespogen, bespot ende gepynt, ende so seer versmaet ende van-

den iongeren gelaten, die so veel daer toe geseit hadden, ende also veel volcs als dair was ende nyemant voer hem en sprac noch medeliden mit hem en hadde, si en waren alle tegens hem, doe wert si vter maten seer bedroeft dattet niet en is te spreken. Ende als Jhesus (68) syn bedroefde moeder sach, ende die ander vrienden die mit hair gecomen waren, ende si alle sobedroeft stonden van groten rouwe, dat si niet spreken en conden, Ende die bedroefde moeder ghepinicht was totter doot toe inder zielen, doe wert Jhesus pyn ouer al gemeeret, want den rouwe synre moeder ende der ander vrienden Jhesus in syn herte droech. Ende die Joden quamen ghereet an om Jhesum te veroerdelen, nochtan was Jhesus een rechter der leuender ende der doden, ende doe Jhesus in die vierscaer quam ende gewroeget wert (68) vanden princen der Joden, doe hoerde Pylatus wel, dat Jhesus van nyde daer gebrocht was. Ende Pylatus ghinc wt totten princen ende seide: Wat mensch is dit? Ende die Joden seiden: Het is een ouerdadich mensche, hi verkeert dat volk ende hi verbiet datmen den keyser den tribuyt niet gheuen en sal, ende hi seit dat hi is den lenenden gods soen ende een coninc van Israel, ende hi seit dat hi den tempel gods mach breken ende in drien dagen weder maken, ende veel ander dingen die si seiden. Doe ghinc Pylatus weder in die vierscaer ende sei(69)de: Bistu der Joden coninc? Ende Jhesus seide: Du segstet dat ic ben. Doe ghinc Pylatus weder wt ende seide: Ic en vinde gheen sake des doots in desen mensche. Ende die Joden seiden: En wair hi niet een wetbreker ende een scalc ende een verderuer des volcs ende een hoeft van allen quaden, wi en hadden di hem niet geleuert. Ende Pylatus seide: so neemten ende oerdelten seluer als v ewe inhout. Ende die princen der Joden seiden: Het en is ons niet geoerloft yemant te doden na onser ewe; hadden wyt dat moghen doen, (69) hi en waer di niet ghebrocht. Doe ghinc Pylatus tot Jhesum ende seide: Bistu die sone gods ende een coninc der Joden? Ende Jhesus seide: Myn ryck en is van deser werelt niet, also als die Joden v geseit hebben. Pylatus seide: Ben ic een Jode, dat ic om dyn rijck dencke!

Ende Jhesus seide: Waer myn ryck van hier, myn dieners ende myn ondersaten souden wel voir mi ghestreden hebben, dat mi die Joden niet geuangen en hadden noch doe niet geleuert en waer. Pylatus seide: Bistu dan die soen gods, also mi die Joden geseit heb(70)ben? Ende Jhesus seide: Alsoe alstusegste, also ist, want daer om ben ic geboeren ende in die werelt gesent van minen vader, dat ic die waerheit een getuge soude gheuen, ende waer datmen die waerheit sprect, daer hoertmen myn stemme. Pylatus seide: Wat is die waerheit? Jhesus seide: So wie die waerheit mint, die hoert myn stemme. Pylatus seide: Is die waerheit op die aerde? Jhesus seide: Dat verstant der waerheit spreket totten menschen opter aerden hoe datmen veroerdelt ende hoe datmen veroerdelt sal worden vanden ghenen, die dair woenen inder aerden.

Doe stont (70) Nycodemus op ende ghinc tot Pylatus ende seide: Ic heb den Joden ende den princen der priesteren dicke geseit, waer om dat si Jhesum willen doden, want hi heuet menich schoen miralkel gedaen, die onse voervaderen niet ghedoen en conden, ende ic bat hem dat si Jhesum souden laten gaen, want waren syn wercken van gode, so souden si wel durachtich bliuen, ende waren si anders, so souden si een quaet eynde nemen: want god heuet ons beloeft Messyam te seynden, ende hi mach dit licht wesen. Pylatus, lieue here, dit heb ic dicke totten princen der Joden (71) ende totten meesters vander wet gheseit. Doe die bose menschen ende die bose Joden dit hoerden, do seiden si tot Nycodemum: Om dat du Jhesus discipel biste, daerom hebstuut voer hem geseit, want du waenste dat hi warachtich is, dair om spreecste voir hem. Nycodemus seide: Vander beghin was die waerheit mit hem. Die princen seiden: Jhesus waerheit moet an v becliuen. Nycodemus seide: Dat gi bit moet mi geschien, amen. Ende doe die Joden dat hoerden, seiden si wt enen erre moede: Jhesus waerheit moet an v becliuen ende syn vrienscap ende syn verdien(71)ten moeten op di becliuen in dyn liue ende na dynre doot. Nycodemus seide: V wenschen moet an mi becleuen, amen, amen. Ende doe hi dit geseit hadde, ghinc Pylatus tot den Joden ende seide: Ic en vinde gheen

sake an desen mensche, ende dair en is niet gewroecht dat ter doot wert. Die Joden werden stercelic roepende ende seiden: Hi heuet al dat volc beroert van Galileen ende van Judeen ende hi doet al hier des gelycs. Ende als Pylatus Galileen hoerde noemen, doe vraechde hi of Jhesus van Galileen waer. Ende die Joden seiden: Hy heuet meest al Galileen ver(72)keert, ende dat volc geloeft veel an hem. Pylatus seide: Herodes die coninck die is nu in Jherusalem, brenct Jhesum tot hem ende laten hem oerdelen, alsoe gi wilt. Die Joden namen Jhesum ende leyden tot Heroden. Ende als die coninc Herodes Jhesum sach, doe wort hy seer verblyt, want hi lange begheert hadde Jhesum te sien ende mit hem te spreken, want hi meende grote teykenen ende miraculen van hem te sien. Ende Herodes vraechde Jhesum veel worden, ende of hi die gheen waer doer wes wille syn vader alle die kinderen dede do(72)den, ende of hi die gheen waer die die drie coningen versochten. Ende onder ander woerden seide hi: Doet hier teykenen voir mi ende wattu begheerste dat sel ic doen; mer wat Herodes seide, Jhesus die en sprac niet. Ende die princen der priesteren mitten scriben ende mitten Joden die stonden stadeliken ende wroechden mit veel valsche redenen die alsoe niet en waren. Ende Herodes dede Jhesus een wit cleet antrecken ende hi bespotteden, ende des ghelycs deden alle syn ridderen, ende gaf hem den Joden weder ende seide, dat hi een sot waer ende (73) des gelycs alle di bi hem waren, ende Herodes seynden weder tot Pylatum ende bedancte hem seer. Ende van dien dage voert so syn si vrienden geworden die te voren malcander hateden. Ende die Joden leyden Jhesum weder tot Pylatum ende si deden hem veel verdriets onder wegen.

Ende doe si Pylatum sagen, seiden si, dat hi niet spreken en woude. Ende si seiden Pylato, dat hem Herodes seer bedancte ende dat hi hem vriendelic dede grueten. Pylatus riep den princen ende die pharizeen ende die Joden ende seide: Ghi hebt mi desen mensohe gebrocht als een verkeer(73)re des volcs, siet ic en vinde gheen sake des doots in hem noch oec Herodes, want ic hadde v daer gesent mit hem ende ghi hebt seluer gehoert van

dat hi hem Jhesum wt ghift voer een sot ende syn reden niet en acht, ende dat hi gheen doot en heuet verdient, want dat hier gewroecht is, dair en heuet hi gheen doot an verdient; ende of hi v yet te nae ghesproken heeft, dair om sel ic hem doen gheselen ende dan laten gaen op dat hi hem wachte voertmeer tegens v wet te doen. Doet geboet Pylatus, datmen hem gheselen soude. Ende doe (74) worden hem syn cleder wt gedaen ende wert an enen stenen columpne gebonden, ende hi stont al naect, jonc ende scamel, naect ende scoen van vormen bouen alle kinder der menschen, ende hi ontfinc die felle wrede slaghen ende syn preciose bloet liep langes syn linen neder endelanges syn armen ander columpnen, daermen noch in siet die litteykenen des bloets. Ende als Jhesus gegeselt was, so leyden die Joden hem daer syn cleder waren. Ende Jhesus ghinc al beuende omder groter coude die hi hadde. Ende doe hem Jhesus waende te cleden, doe seyden die Joden: Pyla(74)te, lieue heer, dese bedrieger seit dat hi coninc is, daer om laet ons desen hogen coninc cronen ende cleden. Die Joden namen doe een ouden syden mantel die roet was ende si dedense hem an, ende sisetten op syn hoeft een croen van doernen gemaect, ende voer dat coninclike teyken gauen si een riet in syn hant, ende si boghen haer knyen ende seiden: gegruet sytstu, coninc der Joden, here van Israel. Ende si namen dat riet ende slogen op die doernen crone soe dat die doernen des croens ghingen tot syn hersene van sinen hoefde, so dattet bloet van sinen wan(75)ge neder liep. Ende die Joden spogen Jhesum in syn soete aensicht ende seiden: O du sot, waerstu die soen gods, so hadste alle dese dingen bekent die di opcomen. Dese ende veel ander scanden deden si hem.

Doe quam Pylatus mit Jhesu ende brochten wt den vierscaer totten princen der Joden ende totten meesters vanden wet ende seide: Siet nu desen mensche, en heeft hyt nu niet wel besuert dat hy tegen v wet sprac ende hem coninc van Israel hiete? Ende Pylatus seide totten Joden: Ist dat hi meer tegen v wet doet, so sel hi daer om steruen, mer laten nu quijt ende vri (75) gaen. Die Joden seiden: Wi hebben een ewe,

ende na inhout der ewen so is hi sculdich te steruen, want hi heeft hem die soen gods ghemaect; ende dese selue Jhesus seit, dat hi alle menschen oerdelen sal ten vtersten dage. Ende als Pylatus dese woerden hoerde, so vreesde hy te meer Jhesum te doden. Doe ghinc Pylatus weder in die vierscaer, ende Pylatus wyf, die Procula hiete, die seynde een bode in die vierscaer ende seide: Pylate, lieue vrient, ie begheer op di dattu di niet en onderwinste van Jhesum den rechtuaerdighen mensche, want ic heb seer gequelt (76) gheweest in myn slaep om sinen wille. Doe Pylatus dat hoerde, soe seide hi totten Joden: ghi weet wel dat myn wyf een heydene is ende opten Joden luttel achtet, ende si onbiet mi dat si wel weet dat Jhesus rechtuaerdich is, want si heeft in haren slaep gesien, dat ghi Jhesum begheertte doden, ende dair heeft si seer mede gepijnt geweest. Ende die Joden seiden: Wy hebben v wel geseit, woudyt geloeuen, dat hi een boes mensche is ende aldus quelt hi v wyf ende ander menschen mitten viant. Doe seide Pylatus tot Jesum: Hoer(76)ste wel, wat getuge die Joden tegens di seggen? Jhesus seide: Het comt somtijt vten monde dat inder herten vcrborgen is. Ende Pylatus keerde hem omme ende riep Jhesum tothem ende seide: Wye bistu? Jhesus en antwoerde hem niet. Pylatus seide: Waer om spreecstu niet, en weetstu niet dat ic die macht hebbe di te doden of quyt te laten? Jhesus antwoerde: Du en hadste gheen macht in mi, het en waer di gegeuen van minen vader, mar die mi di geleuert hebben, die hebben die meeste sonde. Pylatus seide: (77) Bistu dan die gods soen? Also hebben di die Joden voir mi gebrocht ende gewroecht ende des gelyc geseit, wat hebstu gedaen? Ende Jhesus seide: Ic hebbe hair doden doen opstaen, crepele ende blinden, malaetsche, beseten mitten viant, stomme, douen, beladen mitten water of mit wat siecten dat si beladen waren, die heb ic gesont gemaect, die in mi geloueden: nochtan spreke ic niet van alle die doechden, die hem gescieden voir myn geboerte. Pylatus seide: Wat onderwinste di des, bistu dan god? Ende Jhesus en antwoerde hem (77) niet. Ende Pylatus ghinc wt totten Joden, ende hi woude Jhesum quyt laten,

ende seide: Laten gaen, hi is genoech gecastijt. Ende die prineen der priesteren ende die pharizeen ende die meesters der Joden seiden: Ist dattu dese quyt laetste, so en biste des keysers vrient niet, want daer is geboden: so wie hem seluen coninck maect of des keysers tyns verbiet te geuen, die doet teghen den keyser. Ende ist dattu desen mensche niet en oerdelste, so en bistu des keysers vrient niet, ende du selste gewroeget worden voer den keyser. Doe seide (78) hi: siet doch an uwen coninck, ende hebt medeliden mit hem. Ende die Joden seiden: Wi en hebben genen coninc dan den keyser; doet desen wech ende cruusten. Pylatus seide: Soude ic uwen coninck crucen? Ende die princen der priesteren riepen: Du hebtet gehoert, dat hi onse coninc niet en is, doet desen heen ende cruysten, want het is een bedrieger des volcs. Ende doe Pylatus dat hoerde, seide hi: Het is een gewoente, datmen v alle hoechtyt enen geuangen quyt pleget te laten. Ic heb Barrabam die manslachtigemensche, wildi dien hebben (78) voer Jhesum, diemen Christus hiet? Ende die Joden swegen. Mar die princen riepen ende rieden den Joden, dat si om Barrabam baden. Pylatus seide: Wyen wildi van desen tween? Die princen sagen wel dat Pylatus Jhesum gaerne quyt hadde gelaten, had hi gemoghen van hem luden. Ende veel te meer riepen si: cruyst desen! cruyst desen! doet desen henen van onsen oghen, hi is ons lastelic aen te sien. Ende doe Pylatus sach, dat hi niet vorderen en mochte, so nam hi water ende dwoech syn handen voer die Joden, ende seide: Ic ben onnosel (79) van desen gerechtigen menschen bloede, gi seltet wel sien wat gi doet. Doe riep alle dat volc: syn bloet come op ons ende op onse kinderen! Ende doe gaf Pylatus dat vonnes ende oerdelde Jhesum te crucen. Doe waren die princen blide.

Ende doe Judas sach, dat die princen blide waren ende hi hoerde dat Pylatus dat vonnes gegeuen hadde, ende Jhesum veroerdelt hadde te crucen, ende dat Jhesus seluer niet en sprac of mirakel en dede, ende dat hi sach, dat hi reescap maecten dat si Jhesum crucen wouden, doe hadde hi des rouwe dat hi Jhesum verra(79)den hadde, ende hi brochte die XXX penningen die

Joden weder, ende seide: Ic hebbe gesondicht voir gode ende inden hemel, dat ik dat gerechtige bloet verraden hebbe. Ende die Joden seiden: wat gaet ons dat an, dat mogeste selue besueren ende beteren. Ende Judas boet den Joden dat gelt, mer si en woudens niet. Ende Judas ghinc van daen ende verhenc hem seluen in een stric. Daer naemen die princen die penningen ende seiden: Het en is niet geoerloft dat gelt in den scat des tempels te werpen, want tis een loen daert bloet mede gecoft is. Ende die Joden ghingen te rade ende (80) coften dair mede een potmakers acker, die pelgrims in te grauen, dat nu een acker des bloets hiet. Ende als dat cruce bereit was, so quamen der Joden kinderen ende riepen: doet Jhesum heen ende boerten op ende cruusten. Ende doe quamen die rechters knechten ende deden Jhesum dat rode syde cleet of van sinen line, dat in die wonden cleuede die hem gegeselt waren, ende doe worden hem die wonden van nuwes bloedende. Ende Jhesus nam syn cleder al naect ende also nat van den bloede ende toech se an; ende doe leiden si hem wt ende si leyden hem (80) een swaer cruys op syn hals, ende dat cruys was XV. voeten lanck, ende aldus leyden si hem mit haeste, ende hem volgede een grote scaer mit volcke. Ende die ghene die Jhesum doden souden, die horten ende dwongen datti vaste voert ghinge op daer anders gheen gerufte en quaem onder den volcke. Ende die princen ende die ouerste van der wet die bespotteden ende bescampten Jhesum, daer hi hene ghinc, ende si volchden hem al lachende nae. Ende om Jhesum meerre scande te doen, so namen die Joden twee moerdenaren die verwijst (81) waren te doden, ende leydense mit hem wt. Ende Jhesus ghinc tusschen die moerdenaren al bockende ende mit groter pinen ende verdriete ende mocht nauwe syn adem verhalen. Ende die wiuen ende die kinderen ende veel ander luden, die liepen om Jhesum te sien ende spotteden oec mit hem. Ende als onse vrouwe ende haer susteren ende Johannes ende sommige ander vrienden, die daer comen dorsten, vanden Joden hoerden, datmen Jhesum crucen soude, so ghingen si voer buten der stat om Jhesum te sien of horen

spreken. Ende als die bedroefde moeder Jhesum sach, bela(81)den mitten cruce, doe creech si alten groten rouwe, dat sieen woert niet spreken en mochte noch Jhesus teghens haer van haeste der gheenre, die hem leiden; ende doe die bedroefde moeder na ghinc mit die vrouwen mit bitteren rouwe, ende veel ander vrouwen weenden om Jhesum ende Jhesus keerde hem omme ende seide: Gi dochteren van Jherusalem, en wilt niet screyen om mi, mer screyet op v ende op uwe kinderen; of si dit doen in enen groenen houte, wat sel dan inden dorren geschien? Voerwaer seg ic v, het sellen daghen comen, datmen seggen sal: (82) salich syn die ondrachtige die niet gebaert en hebben, ende die borsten die niet gesoecht en hebben, ende dan sellen si totten bergen seggen: valt op ons; ende totten hoeuelen: bedect ons voir den toerne gods. Ende die princen stieten Jhesum ende seiden: Prophetire dyn pijn. Ende als Jhesus aldus ghinc ende so moede wert, dat hi dat cruys niet Ianger dragen en mochte, doe vil hi neder ter aerden, ende leide dat cruys of, ende sat een luttel op een steen die inden wege lach, mer die pynners en wouden niet beiden, om dat si duchten dat Pylatus die sentenci (82) weder roepen mochte; want si saghen wel dat hien node doden woude. Ende die Joden dwongen eendorpman, die Symon Cyreneus hiete, dat hi Jhesum moste helpen dragen. Ende doe si quamen totten berge van Caluarien, doe verbliden hem die felle Joden, dat si also onreynen stede vonden Jhesum te doden. Doe quamen die pynners ende ontcleden Jhesum, ende doe worden die wonden weder bloedende, want syn cleder cleefden daer in, ende si togense ontierliken wt. Ende als Maria die bedroefde moeder hoer lieue kint al naect sach staen bloedende, doe (83) wert si so seer bedroeft, dat sy van rouwe een wort niet en mochte spreken, mer si nam horen hoeftdoeck ende bewant daer mede syn lenden, want die Joden spotten mit hem ende lacheden ende bescampten hem. Ende als onse vrouwe dat hoerde, so seech si ter aerden neder. Ende die Joden waenden dat si doot geweest hadde; doe quam Maria Magdalena ende haer twee susteren ende Johannes, ende hieuen die bedroefde

moeder op vander aerden dair sy oplach. Ende die Joden namen Jhesum ende leyden op dat cruce, ende doe waren die gaten te verre geboert, ende si en (83) hadden gheen reescap mit hem gebrocht ander gaten mede te boeren. Doe namen se Jhesum, ende streckeden ende togen hem die handen ende die voeten mit crafte. Ende die Joden namen die grone nagelen, ende slogense in die handen ende in die voeten mit crafte. Ende doe stont al sijn lyf so styf gerecket, datmen doer syn vel ende doer syn vleysche senen ende aderen ende alle die beenen ende leden tellen mochte; ende Jhesus en mochte anders niet verroeren dan dat hoeft, ende als hi dat verroerde, so duwede hem die scarpe doernen van (84) der croenen die op syn hoeft stont tot in die hersen, want die drie nagelen hielden dat swaer lichaem, ende daer was hi so seer of gepinicht, datmen niet volspreken en mach wat lyden ende rouwe dat Jhesus hadde. Pylatus hadde aenden cruce doen setten die sake syns doots: Jhesus Nazarenus coninc der Joden. Ende dese tytel screef hi in hebreusche, in griecx, ende in latyn, op dat die gheen die totter hoechtyt gecomen waren, die tytel lesen mochten. Doe seiden die princen: En scryft niet: coninc der Joden, mer dat hi seide: Ic ben coninc (84) der Joden. Pylatus seide: dat ic gescreuen hebbe dat heb ic ghescreuen.

Doe quamen die Joden ende hieuen dat cruys op ende stietent in die aerde tusschen twee moerdenaren, die oec gecruust waren mit Jhesu, recht of hi haer geselle waer. Ende die Joden bespotten Jhesum hier mede ende si deden hem alle die pine ende scande die sy gedenkcen mochten. Ende als die bedroefde moeder op sach, ende si haer lieue kint soe versmaet sach dat si mit gode te ghemeen hadde, ende haer god ende alder werelt heer, scepper hemelrycs ende aertrycs, also ghepynt wert (85) van syns selfs creaturen, die hi gescepen hadde ende vander slym der aerden gemaect hadde, ende hise mit een gedachte hadde mogen doen versincken in dat afgront der hellen. Ende hi sach dat hi hadde so groten rouwe om der verdommenisse der Joden die hem niet en spaerden te pinen. Ende doe wert dat woert waer dat die oude Symeon

gesproken hadde, want dat swaert des rouwen ende des ouerdenckens dat sneet doer die inerste craften hare zielen. Ende in desen rouwe ende in deser pinen daer die gods zoen ende die reyne maget Maria, (85) syn lieue moeder, ende die ander lieue vriendekyns in waren, so en lieten die bose Joden nochtan niet of Jhesum te pinen, te bespotten ende te bescampen, want die Joden riepen: Du dwaes, die den tempel gods breken mochte ende in drien dagen weder maken, maect di seluer gesont, ganc vanden cruce, ende wi sellen in di gelouen! Ende des gelyc seiden die princen: ander luyden heuet hi gesont gemaect, ende hem seluen en can hi niet gesont maken. Ende anders veel smedelike woerden, die si spraken ende mit die wercken bewysden. Ende die soriben ende die phariseen seiden: Is hi die (86) geminde gods zoen, hi clim nu vanden cruce, ende wi gelouen dan in hem. Die duuelen rieden die Joden dit te seggen, want si geuoelden craften die wt synre pinen ghingen, die si nye eer en hadden geuoelt noch gesien. Men leest datter een viant op ten enen arm vanden cruce sat ende mercte of Jhesus enige smitte der sonden hadde. Ende die ridders der Joden, die Jhesum gecruyst hadden, die deelden syn cleder. Ende opten ongenaeyden rock, die gebreit was, daer cauelden si om mit taerlinge, wes die wesen soude. Ende een van die moerdenaren (86), die daer gecruyst hingen, blasphemeerde Jhesum ende seide: Bistu Christus die soen gods, so maect di selue gesont ende ons mede. Ende die ander moerdenaer, di Jhesu tot synre rechter syde hinc, die seide: Du en ontsietste gode niet, wanttu inder seluer pinen biste. Mer wi ontfangen loen na onse wercken, want wat wi lyden, dat is om onse misdaet, mer dese gerechtige mensche en heuet niet quaets misdaen. Ende hy seide: o Jhesu here, gedencke myns, alstu coemste in dyn ryck. Ende Jhesus seide: Voerwaer seg ic di, huden selstu mit mi wesen inden (87) paradise, ist dattu bliueste gelouende in mi: ende dat is also gesciet.

Ende als dit ghesciet was, ende die vermaledide Joden nochtan niet of en lieten Jhesum te pinigen mit woerden ende mit

wercken, doe seide Jhesus: Vader, vergift him, die mi pinigen, want si en weten niet wat si doen. Ende onse lieue vrouwe stond onder den cruce mit Johannes ende mit haer twee susteren ende ander vronwen, die mit Maria Magdalena gecomen waren, die Jhesu oec pleghen te dienen. Doe dese dit onrecht vanden Joden sagen, dat si Jhesum aldus cruusten ende pynden, doe worden si (87) so seer bedroeft, dat si hem niet onthouden en mochten van tranen ende vielen neder ter aerden. Ende die vrouwen stonden weder op, ende sagen op Mariam der bedroefder moeder, die haer ogen op haer lieue kint altoes hadde, die dair henc in so groter pinen. Ende die moeder hoerde die woerden, die die Joden tot haren god spraken, ende si hoerde die blasphemie van den princen ende vanden moerdenaer ende al dat ander dat die Joden gode deden. Ende dese pijn diemen Jhesu dede, die ghinc onser lieuer vrouwen tot hare herten, dat si haer niet onthouden en conde. Ende doe viel (88) si mit haer aenschyn opter aerden, ende haer gedachten stuerdese in den hemel. Ende si bat die vader inder godheit voir haer soen. Ende Jhesus haer lieue kint ontfenc dat gebedekyn in synre herten, ende hi bat sinen vader dat hi synre moeder troesten ende stercken woude in die ynerste craften hare sielen die alle doerwont waren mit Jhesus liden. Ende Johannes ende die ander vrienden hieuen die bedroefde moeder weder op vander aerden; ende si sach op haren soen. Ende doe seide Jhesus: Wyf, sich hier dinen soen. Ende Johannes, lieue vrient, sich hier dyn moeder, die bedroefde su(88)uer maghet. Ende van dier vren voert so namse Johannes in synre hoede. Ende doe seide Jhesus mit luder stemmen: Hely, hely, lamazabathani, dat is: Myn god, myn god, waer omme hebstu mi gelaten? Ende doe Jhesus hely riep, so seiden sommighe vanden ghenen die daer bi stonden: Siet, hi roepet Helyam, laet syen, sel Helyas comen ende sellen verlossen. Ende die dat seiden, dat waren Romeynen, die gheen hebreusche tael en conden. Doe riep Jhesus mit haesscher stemmen: mi dorst, ende dat was na salicheit der menschen. Ende Jhesus hadde oec natuerliken (89) dorst, want syn vleyschende

syn aderen waren al verdroecht van wtstorten des bloets, so datter luttel vochticheit in was gebleven. Ende die Joden hoerden dat hem dorstede, doe namense asyn ende galle, ende roerden dat te gader, ende dedent in een spongie, ende stakent op een riet, ende stietent Jhesu voir syn mont, so dat die tonge die bitterheit smaken most, die tot noch toe ongepynt hadde geweest. Ende Jhesus seide: Het is volbrocht ende veruolt, dat van des menschen soen gesproken is. Ende ter sester vren syn duusternisse geworden ouer al dat (89) lant totter negender vren toe, dat nye ghesciede dan doe, die sonne liet haer schinen, die maen wert anders gedaen, die sterren scoten haer licht vanden hemel. Die wolken ende die firmamenten ende die craften der hemelen werden beroert, die aerde beuede, die stenen scoerden, veel grauen worden ontloken, ende die heilige dode verresen daer wt ende openbaerden hem haren vrienden in Jherusalem Ende als Jhesus in deser pinen henc, ende ter noene naecte, ende die aderen droechden, ende die zenen crompen, ende dat herte begonne te nauwen, ende die ziele woude (90) vanden lichaem sceiden, doe riep Jhesus mit luder stemmen ende seide: Vader, in dinen handen beuele ic minen gheest. Ende doe Jhesus dat gesproken hadde, doe gaf hi sinen geest. Ende die ridder, die Centurio hiete, die hoerde mitten oren buten dat Jhesus so sterclike riep, ende hi wert bedroeft in synre herten van binnen van sware liden dat hi an Jhesum sach, want hi daer bi bekeerde, ende seide: Waerlike, dat is die gods zoen. Want doe Centurio hoerde, dat Jhesus al roepende den gheest gaf, doe geloefde hi in hem, want ander menschen als si steruen (90) niet spreken en mogen. Ende alsoe alsmen seit, so was dat roepen also groet, dat Jhesus riepe, datment inder hellen hoerde, ende hemel ende aerde beuede, sonne ende mane ende alle elementen hadde medeliden vanden stercken liden syns doots. Ende dat seyl des tempels stoerde van bouen tot beneden, ende veel ander teykenen gescieden doe. Ende als alle die dingen scieden, die onnosel luden, die dat hoerden, saghen, die gheen consent tot Jhesus doot en gauen, die sloegen voer hoerborst

ende seiden: waerlick dit was een propheet ende een gerechtige mensche onder die kinder (91) van Israel. Ende die princen der priesteren ende die scriben ende die ander Joden, die Jhesum deden doden of consent daer toe gauen, wat teyken ende wat mirakel dat si sagen si en geloefden niet, mer si bleuen altoes in hardicheit haers herten.

Ende als onse lieue vrouwe al dese wonderlike dingen sach ende hoerde, ende si haers soens hoeft sach neder hangen op syn borste, ende Jhesus niet meer en sprac, doe ghinc die rouwe tot haren herten van binnen, om dat hi also van haer sceyde, ende si bleef hier in desen dale der tranen. Ende si creech also groten druc, dat sij (91) niet spreken en mochte, want sy veel pinen van binnen leet die hair zoen van buten geleden hadde, ende storte neder ter aerden, of si doot geweest hadde. Ende als Johannes ende Maria Magdalena ende onser vrouwen susteren dit sagen ende anders die vrienden die daer waren, ende si dat liden vander bedroefder moeder sagen die daer lach ende scheen doot te wesen, so seiden die vrienden die daer waren: Kijr, lieue vrouwe, en hebben wi niet lidens ghenoech van dyns zoens doot, du selste ons oec of steruen? ende doe worden si alle vernuwet mit droeuen gelaet van oueruloedigen (92) tranen. Ende doe deden si onse lieue vrouwe op sitten, ende si saten oec bi haer neder ende sagen op na onsen heer die daer hinck also ongheeert van den Joden.

Ende die princen der priesteren ende die meesters ende dat rijcste ende dat machtichste volc der volc sagen, dat Jhesus niet meer en roerde, doe seiden si: is hi doot? ende sommighe ander seiden: hi en is niet doot, mer hi onthout hem also; ende sommige ander seiden: hi is ymmer doot, want syn hoeft is neder gedaelt, ende syn ander leden syn hem ontsegen. Doe saten die princen der Joden op haer paerden ende re(92)den mit groter bliscap in Jherusalem. Ende dat gemeen volo ghinc, ende si seiden onderlinge: het was een gerechtich mensche; ende sommighe ander quamen al suchtende, ende sloegen voer haer borst al stillekijn om dat die princen ymmer niet hoeren of sien en mochten, om dat mense niet te banne en dede. Ende

doe die princen in die stat quamen, doe ghingen si te rade datmen der gheenre beenen breken soude die gecruyst waren, om dat mense of mochte doen eer die hoechtyt aen quaem. Doe senden si die ridderen die Jhesum gecruust hadden, om dat si haer beenen bre(93)ken souden die gecruust waren, om datmense of doen mochte eer die hoechtyt aen quaem ende begrauen, op dat inden feestdach gheen dode lichamen anden cruce en souden hangen. Ende als die ridders quamen, so volchden hem veel volcs na om te besien wat si doen souden. Ende onse vrouwe mit haer susteren ende Maria Magdalena ende Johannes dese vriendekyns saten seer bedroeft, ende nae so worden si noch meer bedroeft, doe si die ridders mitten Joden sagen comen. Doe quamen die Joden ende vonden Jhesum al doot, ende si ghingen doe totten moerde(93)naren die noch leefden, ende braken hoer beenen, ende si dodense ende worpense in een put die si gemaect hadden, op dat haer hoechtijt niet besmit en werde van veruaernisse der doder lichamen. Doe ghingen die Joden weder tot Jhesum, ende doe si sagen, dat hi ymmer wel doot was, so en braken si sine beenen niet, mer een ander ridder, die Longinus hiete, die doe noch blint was ende daer nae ons heren vrient werd, ende hi sterf een heylich martelaer. Dese ridder die nam een speer ende stacken onder die corte ribben in die side ons heren (94) Jhesu Christi, ende dair liep wt water ende bloet langes den spere tot vp Longinus hant, ende hi streec dat op syn ogen ende hi wert siende mitten ogen van buten ende mitter herten van binnen die pine ons liefs heren. Ende doe hi Jhesus herte op dede, dat was die doere des leuens, ende daer wt so vloeyden die sacramenten der heiliger kercken ons tot eenre groter salicheit, dat water om dat doopsel mede te heiligen, ende dat bloet in verlatenisse der sonden. Ende dese wonden, die Jhesus hadde, daer souden wi mit onse gedachten in steken, ende in ons soude (94) vloeyen dat water des leuens. Ende Longinus dese ridder ghinc in die stat, ende seide den volc wat hem van Jhesu die zoen gods gesciet was, hoe hi siende geworden waer.

Ende doe Joseph van Aromathien dat hoerde, want hi Jhesus

heimelike ionger was, doe ghinc hi tot Pylatum, ende bat hem om Jhesus lichaem of te doen ende te begrauen. Pylatus gehengedet hem, want Joseph een machtich ende een rijck man was ende een edel ridder ende oec verbeydende was dat rycke gods. Ende Joseph van Aromathien die nam een reyn linden cleet ende een man vanden (95)[1] ..... houe die g ..... doot en gaf ..... ten om Jhesum ..... Ende een ande ..... melicke ion..... Nycodemus d ..... pont mart ..... mede te beg ..... ons heren e ..... ende Maria ..... die saten ..... waren oec ..... doot ons ..... ten wat ..... haer ha ..... Nycod ..... thien ..... (95) ..... nen biden cru ..... haer knyen ..... heer . Ende si ..... rueteden waer ..... ouwen ende die ..... e daer so seer ..... doe die man ..... fde moeder ..... nder vrou..... en so en con..... ouden van..... codemus gue ..... t wel dat ..... en souden ..... ure glo ..... die ā ..... dat (96) getroest van dien gueden woerden. Ende si begonsten doe reescap te maken om Jhesum of te doen. Ende doemen Jhesum of dede, ende die moeder hem raken mochte, doe ontfenc si den enen arm ende dat hoeft op haer borste, ende si custe dat mit oueruloedige tranen. Ende als dat lichaem neder quam ter aerden, so benam die bedroefde moeder dat hoeft in haren scoet, ende Maria Magdalena die voeten, ende si sach op die grote gaten die van die groue nagelen gescoert waren, ende si custe die voeten ende si maectse nat mit haren tranen, ende alle die (96) ander maecten groten gescreye om der liefden wille, die si tot Jhesum hadden. Ende Joseph van Aromathien seide: Hier staet myn hof, dair hebbe ic een nuwe graf in doen maken totmynre behoef, ende dat gheue ic Jhesu in te grauen, ende nochtan hebbe ic alle dinck van hem. Ende die vrienden bedancten

1) Het gepuncteerde is afgesneden in het Hs.

Joseph seer, ende dat hof was biden cruce also verde alsmen werpen mochte mit een steenkyn, ende daer droegen si Jhesum, wanttet naecte die hoechtyt datmen niet wercken en mochte. Ende Joseph van Arimathien bat onser vrouwen, dat si den lichaem (97) woude laten begrauen. Ende die bedroefde moeder die seide: Kyr, myn lieue vrienden, en ontneemt mi myn lieue kint niet, of begraeft mi mit hem, want ic waer doot en had ic hem niet. Ende Nycodemus seide: Lieue suuer maget, sonder hem en mach nyemant leuen. Ende doe worden si alle so seer bedroeft dat si dat lichaem nat makeden met oueruloedige tranen, die sy op hem storten. Ende onse lieue vrouwe sat op die steen, die gemaect was om te leggen opten inganc vanden graue. Ende men seit, dat haer tranen noch inden steen staen, als si dair vielen, ende als onse (97) lieue vrouwe Jhesus lichaem also nat sach van haer alre tranen, doe nam si haer hoeftcleet ende drogede syn lichaem, ende si vegede syn aensicht dat die Joden ontreynt hadden mit haren spekelen ende mit racenen datter an gedroecht was. Ende als onse lieue vrouwe dit dede, so ghingen alle die wonden wech die Jhesus ontfangen hadde sonder alleen die vijf wonden, ende die sal hi alle menschen toghen inden oerdel. Ende doe die vrienden dat teyken sagen, so verbliden si hem alle gader ende sagen opwaert ten hemel om den groten mira(98)kel wille. Ende als si weder op hem sagen, so was syn aenschyn also claer, dat si niet en mochten versadet werden dat aen te sien. Nochtan en conde die moeder die pine niet vergeten, si en bleef eenpaerliken screyende om die doot haers sceppers ende haers lieuen ende gebenediden kints.

Ende ter compleet tyt, als die auont naecte, doe bat Johannes onser lieuer vrouwen, dat si Jhesus lichaem wilde laten begrauen, want si niet langer beyden en dorsten om anxt der Joden, dat si se beruspen mochten, om dat si die (98) hoechtyt niet en eerden die gheboden was te rusten van alle wtwendighe wercken. Ende onse vrouwe dochte dat si Johannes beuolen was van haren lieuen kinde, daer om woude si ghehoersam wesen, ende si dede dat men haer beual, ende si nam Jhesus hoeft ende

custet vriendelic ende seide: Neemten nu, ende doet also gi wilt. Ende doe quam Johannes ende Nycodemus ende Joseph van Arimathien, ende namen dat lichaem ende bewondent mit duerbare welrukende cruden van mirra ende van aloes ende mit dien duerbaren clede, dat Joseph gecoft (99) hadde, also als doe die seede was die eersamige Joden te begrauen. Ende onse lieue vrouwe die behielt dat hoeft noch te bewinden ende Maria Magdalena die voeten, daer sy genade bi gecregen hadde, die dwoech si mit haren tranen en droechdese ende custese. Ende Johannes seide: lieue vrouwe, laet ons Jhesus hoeft bewinden, op dat wi hem mogen begrauen. Ende onse lieue vrouwe seide: Sel men minen heer, minen scepper, begrauen? Ende Nycodemus seide: Kyr, lieue vrouwe, hi seide seker dat hi in der aerden soude syn begrauen ende des derden dages soude verrisen (99). Ende onse lieue vrouwe seide: hi is die verrisenis ende dat leuen, ende hi verryst in mi ende in alle guede herten, mer die zoete woerden des vaders en hore ic nu van hem niet. Ende doe onse lieue vrouwe dat seide, doe werden si al peynsende om die zoete woerden ende leere ende miraculen die si van hem plegen te sien ende te horen, ende doe liepen hem alle hoir ogen ouer mit tranen, ende si suchtende alle so seer, datter nauwe nyemant spreken en conde. Ende Johannes seide: Wi sellen Jhesum hier nae sien, ende verbliden ende die vroechde en sel nyemant (100) van ons nemen. Ende onse lieue vrouwe seide: och wat vroechde had ic inder boetscap des engels, ende inder grueten Elizabeth mynre nichten, ende inder geboerten myns liefs kints, ende vanden herders die die engelen tot mi seynden, ende vanden drien coningen dien die sterre leyde wt orienten om myn kint aen te beden ende sacrificie te bewijsen. Ende doe seide Nycodemus: Kyr, lieue vrouwe, gi hadt oec groten rouwe, doe gi uwen lieuen zoen verloren hadt ende ghien socht onder v magen, ende dair na so had di groten bliscap, doe gi uwen lie(100)uen zoen vondet sitten inden tempel in dat middel der leerraers hem luden vraegende ende horende. Ende wi weten dat hi god is ende een troester der bedroefder herten,

ende v bedroefheit sel verwandelen in vroechde. Ende als onse vrouwe dat hoerde ende sach datmen haer lieue kint ymmer begrauen wouden, doe nam si dat hoeft vriendelic in haren handen, ende Maria Magdalena die voeten, ende die ander vriendekyns die droegen in die middel, ende si leyden hem vriendelic neder in dat graf.

Ende van desen graue seit Beda die leerre, dattet een ront hol was gehouden wt een (101) steenroedse, ende dat was alsoe hoghe datmen daer in mochte gaen mit wtgerecten armen, ende het hadde een inganc ten oesten waert, ende een grote steen lach daer voer meer dan seuen voeten lanc also als die rijcke Joseph van Arimathien hadde doen maken. Ende opten inganc van desen graue sat onse lieue vrouwe seer suchtende ende screyende van oueruloeyende tranen. Ende doe quam Johannes ende die ander vrienden ende hieuense op, ende leyden die grote steen opten inganc vanden graue. Ende als onse lieue vrouwe haer lieue kint niet meer (101) sien en mochte, doe bugede sy haer knyen ende aenbeden inden gheest ende inder waerheit. Ende alle die ander custen dat graf ende ghebenediden gode, om dat hi also veel geleden had om der menschen salicheit. Ende, als onse lieue vrouwe aldus bedede, ende ten auont nakede, doe seide Johannes dattet guet waer, dat si ghingen in die stat op dat si niet beruspt en worden vanden Joden dat si yet te lange meerden. Doe stont onse vrouwe op, ende bider hulpe hare susteren ende der ander vrienden so begonste si te gaen. Ende als si quam daer dat cruce stont, soe viel onse vrouwe (102) nede op haren knyen ende gruetede ende aenbede dat cruys. Ende alsoe als onse vrouwe die eerste was die dat cruys aenbede, also was si die eerste die Jhesum aanbededede doe hi geboeren was. Ende doe hieuen si onse vrouwe weder op ende ghingen ter stat waert. Ende inden wege sach onse lieue vrouwe dicke omme na onsen lieuen here ende haren lieuen zoen. Ende als si inder stat quamen, so ghingen veel guede vrouwen mede om haer te troesten. Ende als si die scone vrouwen also bedroeft sagen, so was daer veel gescreye van veel luden. Ende alle goede Jo(102)den die daer voerbi leden die

waren beroert totten screyen toe, want hoer rouwe was also groot dat si vele menschen mit haer dede droeuen, die nauwe haer tranen conden onthouden si en mosten screyen, daer sy voer bi ghinc. Ende aldus wert si all screyende geleyt van bedroefden ende screyenden luden tot si quamen in Johannes huyse, daer mense vriendelic mit groten gescreye ontfinc; ende onse lieue vrouwe die keerde haer doe weder omme, ende toeneech ende gruetede die vrouwen, ende si sprac dair nae Joseph ende Nycodemus vriendelike toe, ende seide: Myn lieue (103) kint moet v dit ende alle doechden loenen. Nycodemus seide: guede vrouwe, v zoen is dat loen ende alle guet. Doe seide Joseph: Kyr, lieue vrouwe, laet dit suchten of ende peynset om die grote vroechde ende glorie ende bliscap die wi vercrigen sellen ouermits den doot uwes liefs kints. Doe negen si haer vriendelike toe ende sceyden van haer. Ende doe si van daer ghingen, doe seiden die vrouwen: Is haer lieue zoen niet doot, hoe soude hijt dan ons loenen? Ende Nycodemus die seide doe: Wi hebben hem begrauen, mer des derden dages sel hi verrisen vander doot ende ver(103)bliden alle die ghene die in hem geloeuen. Ende die vrouwen seiden: Ist dan een propheet? ende Nycodemus seide: Alle ander propheten hebben van hem gescreuen, dat hi is een heer der propheten. Ende die vrouwen sloegen doe voer hoer borsten ende mit groter suchten ghingen si henen. Ende Joseph van Arimathien nam oerlof an Nycodemus, ende elc ghinc in syn huys mit groten rouwe. Ende als onse lieue vrouwe was gaen sitten inden huyse, so ouertoech si alle die pine die die felle Joden haer lieue kint gedaen hadden mit woerden ende mit wercken. Doe seide Johannes: lieue vrouwe, set v (104) te vreden ende te rusten, want het was alsoe voersien, in die wijsheit des vaders. Ende onse lieue vrouwe seide: Waer is die troest ende die vrede, ende waer syn die soete woerden des vaders ende dat lieflic aenschyn myns liefs kints? Ende als Johannes ende die ander vrienden dit ouerdochten, so wert daer groot gescreye ende wringinge der handen, ende elc als hi stiller te mochte om der lieuer moeder wille, so gaerne hadden sise te rusten ende te vreden gehadt.

Ende als alle dese dingen geschiet waren, doe quamen die princen der priesteren tot Nyco(104)demum ende seiden: Bistu een meester inder wet? wat bedudet dattu Jhesum mede begrauen hebste? Ende Nycodemus seide: syn doot ghift dat leuen, ende si sellen gaen inder glorien die in hem gelouen. Ende die princen seiden: gelouestu dan in hem? Ende Nycodemus seide: Jhesus is die leuende gods zoen die alle creaturen gemaect heeft, ende weder ontmaken sel. Ende die princen seiden: Wi sellen hier of mit di spreken als die feesten gedaen sijn. Ende dese princen ghingen oec mede tot Joseph van Arimathien ende vraechden hem, of hi Jhesum den verleyder hadde begrauen (105). Ende Joseph seide: dat beghin alder gheenre die leuen die leyt doot inder aerden, mer des derden dages sel hi verrisen vander doot, ende verbliden alle die ghene die in hem geloeuen. Ende doe die princen dat hoerden, ende oec dat Longinus siende was geworden, ende al dat wonder datmen van Jhesu seide, doe worden si gedenckende dat Jhesus seide: dit ouerspelende geslahte sel gegeuen worden dat teyken Jonas die prophete die drie dagen was inden waluisch, also sel des menschen zoen drie dagen wesen int herte der aerden ende daer na comen in syn 'glorie ende (105) sel weder comen oerdelen die lenende ende die dode. Ende als die princen dit ouerdochten, doe liepen si tot Pylatum ende seiden: Here, ons gedencket, dat die bedrieger seide, doe hi noch leuede, dat hi verrisen sonde opten derden dach, daer om bidden wi v, dat gi wilt hoeders setten totten graue, op dat syn iongeren niet en comen ende stelen hem wten graue, ende seggen dat hi verresen waer; ende dan soude die leste dwalinge arger wesen dan die eerste. Ende Pylatus seide: hebt gi die hoeders ende wachtet also als gi best moget, nochtan seldi wel sien wat gi doet. Ende (106) die princen der Joden ghingen heen ende setten vier ridders om te bewaren dat graf. Ende si teykenden den steen, ende si beualen den ridders dat graf te bewaren. Ende die princen ghingen doe weder tot Joseph van Arimathien. Doe seide Joseph totten Joden: Waer om so belchdi v op mi dat ic den doden Jhesum heb begrauen,

die mi ence alle menschen geuet dat leuen? Jhesus sel vander doot verrisen, ende v leuen sel dalen inder doot om der misdaet willen, die gi an Jhesum bewyst hebt. Doe die Joden dat hoerden, doe vingen si Joseph, ende besloten hem in een camer mit (106) steenen mueren, daer gheen natuerlic licht in comen en mocht, ende si besegelden die steen ende die sloeten, ende si setteden vier hoeders voer die doer, die Joseph wachteden tot die hoechtyt geleden waer. Dair nae ghingen Annas ende Cayphas te rade mitten pharizeen ende mitten meesters der Joden, die consent tot Jhesus doot hadden gegeuen, ende sy vraechden malcander, hoe dat si Joseph van Arimathien totter doot mochten brengen, als die hoechtyt geleden waer. Ende eer Joseph in die karcker ghinc, so bat hi sinen wiue ende sinen zoen, die hi bi haer hadde, dat si te gader gaen wouden (107) ende besien dat cruce ende dat si dan voert wouden gaen totten graue, dair die zoene gods in lach. Ende si ghingen ende besagen dat cruys ende dat graf, ende si vielen neder ende aenbeden Jhesum, die daer lach inden graue. Ende si screyden mit groter bitterheit van herten om der groter scandeliker tormenten, die hem gedaen was. Ende doe keerden si weder in Jhernsalem ende seiden Joseph al dat si gesien hadden; ende Joseph sterctese inden geloue. Ende hi was verbeidende dat rycke gods nate leuen.

Nv behoertet, dat wi voertspreken vander bedroefder moeder ons liefs heren Jhesu Christi (107) ende vanden anderen vrienden, die noch seer bedruct waren van dat liden haers sceppers ende haers gods: want des morgens vroe saterdages soe stonden inden huyse mit beslotenre doerre onse vrouwe ende haer susteren ende Johannes ende Maria Magdalena ende anders die vrienden, ende ouerdochten mit groter droefheit den vridage voerleden. Ende si saten ende sagen die een op die ander, ende also die gheen plegen te doen die mit groter bedrucheit des herten beswaret syn. Ende doe quamen allencken die iongeren suchtende ende screyende. Ende doe begonden si te spreken van haren heer ende van haren mees(108)ter. Ende si beruspten hem seluen dat si Jhesum also gelaten hadden. Ende doe vertelden si,

wat onse here gedaen hadde nu die ende nu die ander. Ende van dat ouerdencken ende van dat spreken so wert daer groot gescreye. Ende die moeder des gheens, die hemel ende aerde ghemaect heuet ende alle creaturen, ende die princen der heiliger kercken saten mit so groten rouwe mit besloeten doeren in een cleyn huuskijn. Ende opten hogen vridach en wisten si niet te doen dan te spreken ende te dencken om die woerden ende wercken ende die pine, die onse heer geleden had. Ende (108) onse lieue vrouwe die een seker hope hadde van die verrisenisse ons heren, want in haer dat geloue alre volcomelicste bleef sonder enighe twiuelinge inder doot, ende opten saterdach, daer om soe wert haer die saterdach toe gescreuen, nochtan en mochte onse lieue vrouwe niet blide wesen om die pyne haers lieuen zoens. Ende als die auont quam nader sonnen nederganc, dattet oerlof was te wercken, doe ghinc Maria Magdalena ende die ander Marien ende coften duerbar specie, om salue te maken, want den saterdach mostmen vieren van allen (109) wtwendigen saken van des vridages te vespertide tot des saterdaechs te vespertyt toe. Ende doe ghingen dese drie Marien mit geneychden hoefde als weduwen toe behoert, ende quamen weder mit groter haesten ende bereyden hem die salue te maken, ende alle die nacht waren si daer mede onledich. Ende onse lieue vrouwe ende die apostelen ende die ander, die dit sagen, die holpen hem mit rade ende mit wercken al dat si mochten.

Ende doe Jhesus gecruust ende gestoruen was, eer hi begrauen was, daelde hi neder tot den heiligen vaders die daer saten(109) int voerborch der hellen, ende doe waren si alle in groter bliscappen, om dat bescouwen haers sceppers. Adam seide: Ic sie die hant, die mi makede vanden slym der aerden. Ende Noe seide: Ic sie den gheen, die mi dede maken die arke, die ons behielt in die vloet der diluuien. Doe seide Loth: Ic sie den ghenen, die mi hiete gaen wt Sodoma ende Gomorra, doe die versoncken. Doe seide Abraham: Ic sie den ghenen, die mi hiete gaen wt mine magen ende hem sacrificie doen. Doe seide Moyses: Ic sie die vingeren, die in die stenen tafelen screuen die gebode ende

die verbode, (110) ende die ghene die mi spijsde veertich dagen ende XL. nachten met synre glorien ende mit sine leerre. Doe seide Job: die vianden haten dat licht, nochtan ghift hem dat licht dat leuen, ende wi hebben hem voertmeer tot alre tyt: die naem Jhesu si gebenedyt! Die oude Symeon die seide: dit is hi, die mi louede, dat ic hem sien soude, ende ic sach die pine, die hem ende synre moeder geschien soude. Doe seide Johannes baptista: dit is hi, die mi verblide. eer ic geboeren was, ende die mi verblide, doe ic hem doepte ende die heilige geest op hem daelde; ende die vader sprack: dit (110) is myn geminde zoen, daer ic mi wel in behagede, hoert hem! hi is dat lam, dat die sonden der werelt of doet. Ende als alle die heilige vaders dit sagen ende verblijt waren, soe stonden alle die duuelen van daer; ende doe die heilige vaders dit sagen ende bekenden die grote minne, die onse lieue heer hem bewysde, dat hi selue tot hem quam, ende hi mochtse wt der hellen tot hem doen comen mit gedachten, had hi gewilt, mer die grote minne, die hi openbaert hadde in die werelt, die bewysde hi oec inder hellen, ende hi brochte die glorie des hemels voer hem, ende hi bleef bi hem tot des (111) sonnedages inder dageraert. Ende alle die heilige vaders quamen ende aenbeden ende loefden hem mit sange ende mit bliscappen mit groter iubilacien des herten, ende een grote scaer den engelen, die mit Jhesu quamen, die stonden eenpaerlic ende gebenediden gode mit blider herten; ende onse liene heer sach hem allen vriendelic aen, daer si alle grote bliscap of hadden. Doe nam onse heer alle die salige zielen ende brochtse inden paradise der weelden. Ende als hi een wyle daer geweest hadde ende mit Enoch ende Helya gesproken hadde, die hem mit groter vroechden an sagen (111) ende aenbeden, doe seide onse lieue here: Die tyt coemt, dat ic gaen wil ende verwrecken myn lichaem also als van mi voersproken is, ende vertroesten myn ander vrienden. Ende doe quamen alle die salige zielen ende aenbeden hem mit groter bliscappen, ende si baden onsen here, dat hi scier weder quame, op dat si syn gloriose lichaem mochten sien ende verbliden ende bekennen, hoe

dat si inden oerdel sellen geclarificeert worden, ende hier of nu mochten verbliden met groter bliscappen.

Ende des sonnedages inder dageraet quam onse here te graue mit een grote menichte der engelen (112) ende hi nam syn heilige lichaem an, ende dat graf bleef besloeten. Ende hi quam voer bi syn eyghenre craft vten graue ende verreesvanderdoot. Doe wort daer een groot aertbeuinge, also dat die hoeders des graues veruaert worden ende liepen in die stat, ende si verteldent al dat si gesien ende gehoert hadden. Ende dat verhoerden vele gueder Joden, daer si eerst toe quamen, eer si totten princen ghingen.

Ende doe die tyt gecomen was, dat die Joden Joseph van Arimathien wouden doden, doe quamen si totten kerekar ende deden die zegelen of, die noch an die sloeten vander doeren stonden, (112) daer si die doere mede geteykent hadden op auenture, of yemant anders enige sloetel totten kerkar hadde gehadt dan si. Ende doe die princen inden kerkar quamen, doe en vonden si Joseph niet, daer hem allen seer worderlic of te moede was, ende si ghingen wt ende si waren bedroeft.

Ende doe quamen die ridders, die Jhesus graf hadden behoet, ende seiden totten princen ende totten meesters vander wet: Hoert alle gader wat wi v seggen sellen: wi vier ridders satten biden graue ende spraken onderlinge van veel dingen, die Jhesus gedaen hadde in (113) syn leuen, ende van den ander wonder, datter gesciede in syn doot. Ende doe wi aldus saten ende spraken, doe quam daer een groot aertbeuinge ende van vresen vielen wi in onmacht te aerden, ende daer na sagen wi Jhesum wanderen, ende nochtan bleef dat graf besloeten, ende daer na quam een engel ende wentelde den steen vanden graue, ende syn aensicht blenckende als een blixem ende syn cleder waren witter dan die snee; ende doe wi dit wonder sagen ende van vresen wech gaen wouden, doe quamen daer drie vrouwen wt Jherusalem staende bi den graue, (113) ende si brochten salue Jhesum mede te saluen, ende die engel seide tot ten vrouwen: Ende weest niet veruaert: ic weet, dat gi Jhesum soect, die ge-

cruust is; hi en is al hier niet, hi is op gestaen, coemt ende besiet die stede, dair die here lach, mer gaet ende segt den discipulen ende Petro, dat Jhesus opgestaen is, ende hi gaet voer in Galileen, als hi v geseit heuet. Ende die princen hoerden dit wonder vanden ridders ende waren seer veruaert, ende sy seiden totten ridders: Seg di dan, dat Jhesus leeft ende op gestaen is vander doot, des en geloeuen wi niet. Doe seiden die ridders: Dat (114) en is gheen wonder, dat gi ons niet en geloeft: gi en woudet den ghenen niet gelouen, dair gi so menich schoen mirakel of saget ende hoerdet, gi hebten gedoot, nochtan hebben wi Jhesum leuende gesien, ende wi hebben oec verstaen, dat v Joseph ontuoert is van Jhesu. Doe seiden die prineen der Joden: wi sellen v Joseph laten sien, moechdi ons Jhesum leueren ende laten sien. Die ridders seiden: Dat en moecht di noch wi niet doen, want Joseph is in syn stat van Arimathien, ende Jhesus is in Galileen. Doe worden die princen der Joden seer bedroeft ende seiden onder(114)linge, het en waer gheen wonder, quaem dese reden onder den volke, dat si alle geloeuen souden in Jhesum. Doe ghingen die princen ende die meesters vander clergie te rade, ende si vergaerden veel gelts ende quamen ende brochten dat den ridders ende si seiden, ende baden hem, dat si seggen souden, dat Jhesus discipulen quamen, doe si sliepen ende stalen hem vten graue. Ende ist dat v die rechter wil corrigieren, so sellen wi hem wel raden ende vrien v van allen last, die v daer of comen mach. Die ridders namen dat gelt ende seiden den volke, als si geleert waren vanden princen ende (115) vanden meesters der Joden; ende die Joden houden noch dit woert onder hem luden.

Ende inder seluer vren, als onse lieue heer verres, sohadde Maria Magdalena ende Maria Jacobi ende Maria Salome oerlof ghenomen van onser lieuer vrouwen, ende quamen mit salue om dat si wouden gaen ende saluen Jhesus lichaem. Ende onse lieue vrouwe lach op haer knien in haren gebede eenpaerliken. Ende als onse lieue vrouwe aldus bat ende haer traenen wt stortede alsoe vlietelic, so quam onse here Jhesus in witten cle-

deren, die een getuuch waren synre glorioser verrisenisse, ende (115) mit enen schonen claren aenschyn, daer alle bliscap wt vloyet. Ende onse lieue vrouwe stont doe op ende aanbededen mit eenre blider herten. Ende doe saten si te gader neder, ende naerstelijc sach si syn scoen aensicht an ende dat hoeft, daer die crone van doerne opgestaen hadde. Ende die wonden der voeten ende der handen ende der syden, ende si vraechde hem, of alle pyn van hem gegaen ware. Doe seide onse lieue here, dat alle vroechde ende bliscap mit hem waer, ende hi vertelde haer, wat hi gedaen hadde die wyle, dat syn lichaem inder aerden gelegen hadde. Ende hoe (116) dat hi die vaders vter hellen verlost hadde, ende hoe die engelen quamen mit hem totten graue. Ende veel ander dingen, die niet gescreuen en sijn inden ewangelio mer inden anderen legenden, ende het ic oec goet te geloeuen, dat Jhesus syn moeder eerst vertroeste, want si in groter oueruloeydiger onuerdrachteliken rouwe was, ende daer om heuet hi se alre eerst vertroest; ende also als ic voerseit hebbe, Maria Magdalena ende die ander Marien ghingen te graue mit horen salue. Ende als si quamen buten der stat, soe ouerdochten sy die pine haers lieuen meesters (116) ende in die steden, daer Jhesu yet merckelics gesciede, daer boegen si haer knyen, ende custen die aerde mit suchten ende mit weenen ende seiden: Hier stonden wi, doe Jhesus syn cruce droech, ende doe syn moeder neder viel als een doot mensche, ende hier keerde hi hem onmme, ende sprac totten wiuen. Hier leyde hi syn cruys of, ende sprac totten steen; ende hier stieten hem die Joden wredeliken, om dat hi niet vlietelic en ghinc. Ende hier wort hi ontcleet ende genagelt anden cruce; ende doe vielen si neder mit wtstortinge der tranen ende custen die aerde, die noch root was van syn bloet.

Ende (117) daer nae stonden si op ende ghingen te graue ende seiden: wie sel ons af doen den steen vander doeren des graefs, ende doe sagen si den steen om gewentelt ende eenengel daer op sitten, syn gesichte was als een blixem ende syn cleren waren witter dan die snee. Ende ouermits vrese van hem waren

die vrouwen veruaert. Ende die engel seide: en ontsiet v niet, want ic weet, dat gi Jhesum soect die gecruyst is, hi en is hier niet, mer hi is op gestaen, als si v seide; coemt ende besiet die stede daer die heer geleit was, ende gaet haestelic, ende segget syn (117) discipulen ende Petro, dat hi op gestaen is; ende siet, hi gaet voer v in Galileen, daer seldi hem sien, als hi v voergeseit heuet; coemt ende besiet die stede daer die heer lach. Ende doe dese vrouwen in dat graf sagen ende dat lichaem niet envonden, doe dochten si om die woerden des engels ende waren veruaert. Ende al suchtende keerden si weder totten iongeren ende seiden mit droeuiger stemmen: Dat lichaem ons heren is op genomen. Ende doe Petrus ende Johannes dat hoerden, doe liepen si te graue wert al datsi mochten. Ende Maria Magdalena ende onse vrouwe susteren liepen (118) hem na, ende haer herten ende haer zielen liepen seer vlietelic mit groten anxt; ende Johannes die quam eer ten graue dan Peter, ende doe hi hem neygede, sach hi dat linden cleet, daer Jhesus in gewonden was aen die een syde, ende den sweet doec, die op syn aensicht lach, an die ander syde geleit. Ende doe quam Petrus ende ghinc int graf, ende sach, hoe dat linden cleet daer lach. Ende doe ghinc die iongelinc oec in, die eerste ten graue quam ende hi sacht. Noch en verstonden si niet, dat Jhesus behoerde vander doot op te staen. Doe worden si seer bedroeft ende ghingen van daen, (118) ende si screyden bitterlic, want si en wisten anders nergent te soeken, ende daer om ghingen si van daer, ende die drie Marien bleuen biden graue ende weenden.

Ende Maria Magdalena neygede haer ende si sach twee engelen inden graue sitten mit witten gecleet, die een ten hoefden ende die ander ten voeten, ende si seiden: Wyf, wat weenstu? Si seiden hem: si hebben minen heer wech gedragen, ende ic en weet niet waer dat si hem geleit hebben. Ende doe si dit geseit hadde, keerde sy haer tot die ander Marien. Ende het gesciede, dat si alle drie inder herten van binnen verwonderden (119) ende niet en wisten wat te doen, doe sagen si twee mannen in

blinkende clederen bi hem staen, ende doe waren si veruaert. Ende die engelen seiden: wat soect di den leuende mitten doden? hi en is hier niet, mer hi is op gestaen: gedencket wat hi di geseit heuet, doe hi noch mit v was, dat des menschen soene most ouergeleuert worden inder sondaren handen ende gecruyst werden, ende des derden dages verrisen vander doot. Ende noch en waren dese Marien niet getroest al wast dat si die woerden des engels hoerden, want si en sochten ghenen engel mer den here (119) der engelen. Ende die Marien waren so seer veruaert, dat si een stuc vanden graue ghingen neder sitten mit groter droef heit.

Ende Maria Magdalena hadde so grote minne, dat si niet en wist wat te doen, want si sonder Jhesu niet leuen en mochte, ende si en vants niet. Ende si en wiste niet waer anders te soeken, daer om bleef si biden graue staen, ende si hoepten daer te vinden, om datti daer begrauen geweest hadde. Dit was een wonderlic brant der minnen die in haer was, want si hadde gehoert vanden engel, dat Jhesus verresen was. Ende daer na van (120) tween engelen, dat hi noch leefde ende vander doot op gestaen was. Nochtan en gedochte si die woerden niet, want si gedenoken noch gespreken noch gehoeren en mochte anders dan van haren geminden Jhesu. Ende doe si aldus seer screyde ende si vanden engelen niet ghetroest en mochte worden, doe en conde hem Jhesus niet langer onthouden, hi en moste comen ende vertroesten haer, die hem so seer minde. Ende Jhesus seidet synre moeder, dat Maria Magdalena soe seer bedroeft was, et dat hi se woude gaen troesten, ende hi gesonde synre lieuer moeder ende (120) hi quam staen biden graue daer Maria was. Ende als si haer omkeerde, so openbaerde hair Jhesus in een gedaente eens hoefmans ende seide: Wyf, waer omme screystu? wien soecstu? Ende Maria Magdalena waende, dat Jhesus een gaerdenier waer, ende dat hi hoeue plege te bewaren. Ende daer om so seide si: hebste minen here heen gedragen, so segt mi, waer hebstu hem geleit, ende ic sellen halen. Ende doe seide Jhesus tot hair: Maria. Ende als Maria Magdalena dat hoerde,

so bekende si hem bider sprake, ende si keerde haer omme ende seide: Meester. (121) Als of sy seggen woude: du biste dien ic soeke. Waer hebstu mi di so lange verborgen? Ende si viel neder tot sinen voeten, ende woude die cussen. Doe seide onse heer: En wil mi niet roeren, want ic en ben noch niet geclommen tot minen vader, dat is du en hebste mi noch niet volcomelic in dynre herten, want du waenste mi doot te vinden, ende dair om en bistu niet waerdich, dattu mi gloriose heilige lichaem sondes tasten, mer ganc, segt myn broederen dat ic climmen sel tot minen vader ende tot uwen vader, tot mynen god ende tot uwen (121) god. Ende Maria Magdalena stont op ende sprac mit hem alle dingen, dat Jhesus geseit hadde. Ende dese vrouwen waren so seer verblyt vans ons heren verrisenisse, ende si waren oec droeuich, om dat si Jhesum niet gesien en hadden. Doe ghingen si van daer te Jherusalem wert om dat si den discipulen wouden kondigen wat Jhesus geseit hadde.

Ende als die drie Marien ter stat wert ghingen, eer si binnen quamen, so openbaerde hem Jhesus ende seide: god gruet v; ende als si dat hoerden, doe waren si meer verblyt dan men seggen mach, ende si vielen neder ende helden syn voeten mit groter (122) bliscappen. Ende Jhesus seide, dat si gaen souden ende seggen syn broederen dat si ghingen in Galileen, daer souden si hem sien als hi geseit hadde. Ende Maria Magdalena ende die ander Marien ghingen in die stat en seident den iongeren.

Ende als onse here van Marien sceyde, soe quam hi ende openbaerde hem Josep van Arimathien, die hem begrauen hadde. Ende daer om inden seluen auont geuangen was, in een camer besloeten ende toe gezegelt, ende nader hoechtyt so meenden si hem te doden. Ende Jhesus openbaerde hem ende droechde syn ogen vanden traenen ende oec syn aensicht, ende troes(122)ten ende custen ende leyden van daer in syn huys, ende die zegelen daer die doren mede bezegelt waren bleuen ongequest: aldus vertroest Jhesus syn vrienden inder noot. Doe ghinc Jhesus van daer ende openbaerde hem Jacob die minre, die geseit hadde dat hi niet eten

en sonde, hi en sage Jhesum verresun vander doot. Ende onse here sprac hem toe ende die ghene die bi hem waren. Ende Jhesus seide: decket die tafel ende brenget hier spise. Ende Jhesus nam dat broet, ende gebenedidet, ende bract, ende gaft hem, ende seide: Myn lieue broeder, neem ende eet, want des menschen zoen is verresen vander doot. Ende Jacob (123) at ende louede gode: nochtan en hongerde hem niet alleen nae natuerlike broede, mer naden ewige broede, ende van beyden wort hi gespiset, geuoet, gesaet ende vertroest. Ende Jhesus gaf hem diebenedixie ende voer van daer.

Ende Maria Magdalena ende die ander Marien quamen ende seiden den iongeren, dat Jhesus verresen waer. Doe wort Petrus droeuich, dat hi Jhesum niet gesien en hadde, ende en mocht van groter minnen niet rusten, hy en hadde Jhesum gesien. Ende hy ghinc hene vanden anderen ende liep weder ten graue wert, want hi en wiste niet waer (123) hi hem anders vinden soude. Ende inden weghe quam Jhesus tot hem. Ende Pertus viel afterwaerts neder inder aerden ende bat genade van dat hi hem gelaten hadde ende versaect, ende hi screyde bitterlic. Ende onse heer vergaf hem doe syn sonden ende seide: stercke, stercke dyn broeders. Ende doe stont Petrus op ende sprac mit Jhesu mit groter vroechden. Ende als Petrus die benedictie van Jhesu ontfangen hadde, so keerde hi weder tot onser soeter vrouwen ende totten iongeren, ende hi vertelde hem alle die dingen, ende van dier tyt voert so was hi onsen here ge(l24)trouwe, ende hibleef bi hem tot inder doot. Ende als onse here van Petrus gesceiden was, so quam hi inden paradise totten heiligen vaders, dien hi beloeuet hadde weder te comen, want si en hadden Jhesum noch niet gesien, sint dat hi verresen was. Doe quam onse here mit een grote menichte der engelen. Ende als die heilige vaders Jhesum in so groter glorien van verres sagen comen mit ongetelder bliscappen van loue ende van sange ende van glorien ende vol alre bliscappen, diemen dencken mach, doe quamen die heilige vaders haren heer te gemoet ende vielen neder (124) ter aerden, ende aenbeden mit groter onsprekeliker vroechden ende loue.

Ende alst vespertyt naecte, so seide onse here, dat hi gaen most ende vetroesten ander vrienden. Ende hi gaf hem allen die benedictie. Ende die vaders aenbeden hem doe, ende Jhesus sceide van daer. Ende des vespertyts ghingen twee van Jhesus iongeren wt Jherusalem tot een casteel dat Emaus hiete, ende dat lach tsestich stadien van Jherusalem. Ende si ghingen ende spraken onderlinge van al datter geschiet was. Ende het gesciede, doe si hier of spraken, dat Jhesus selue bi hem quam ende ghinc mit (125) hem, mer haer oghen en bekenden hem doe niet, want hi ghinc inder gedaente eens pellegrims. Ende Jhesus seide tot hem: Wat syn dese redene, die gi onderlinghe spreket al wanderende, ende syt droeuich? Ende een van hem, die Cleophas hiete, dit seide tot hem: Bistu alleen een pellegrim in Jherusalem, ende en weetstu niet watter gesciet is in dese dagen? Ende Jhesus vraechde hem: wat is dat? Ende si seiden: van Jhesu Nazareno, die een machtich propheet was inder wercken ende inder leringe voer gode ende voer alle menschen, ende hoe hem onse princen ende ouerste priesteren (125) ouer gegeuen hebben inder verdommenisse der doot ende hebben hem gecruust. Ende wi hadden gehoept, dat hi Israel soude verlost hebben. Ende nu bouen al ist huden den derden dach, dat dese dingen gesciet syn, mer sommige van onse vrouwen hebben ons veruaert, die voerden dageraert totten graue waren, ende doe si syn lichaem niet en vonden, quamensi ende seiden, dat si een visioen der engelen gesien hadden, die seggen dat hi noch leeft. Ende sommige van onsen mannen ghingen hene totten graue, ende vondent, als die wiuen geseit hadden, mer Jhesum en vondense niet. Ende Jhesus (126) seide tot hem: O dwase ende traech van herten te geloeuen alle dingen, die die propheten gesproken hebben; ende behoerde Christus dit niet te liden ende also in synre glorien te gaen? Ende Jhesus began hem te seggen van Moyse ende van allen den propheten, ende hi ontbant alle die woerden in allen scrifturen, die van hem gesproken waren. Ende doe genakeden si den casteel, daer si toe ghingen, ende Jhesus veynsede hem ende woude voerbi gaen. Ende die

iongeren dwongen hem al smekende ende all biddende in te gaen, ende seiden: blyft mit ons, here, want het naect den auont, ende die dach is te hant (126) heen gegaen. Ende Jhesus ghinc mit hem, ende het gesciede, doe hi mit hem was gaen sitten, doe nam Jhesus dat broet ende gebenedidet ende bract ende gaft hem, ende der iongeren ogen syn op gedaen, ende si bekenden hem inden breken des broets, ende si sagen op hem ende hi ontuoer wt haren ogen. Doe seiden si onderlinge: was onse herte niet barnende in ons, doe hi mit ons sprac inden weghe, ende hi ons oploec die scrifturen, dat wys doe niet en bekenden? ende si stonden op inder seluer vren ende ghingen weder in Jherusalem, ende vonden weder die iongeren mit Maria ende mit den ghenen (127) die bi haer waren vergadert. Ende die discipulen seiden dat die heer waerliken verresen waer ende op gestaen was vander doot. Ende si verteldent Symon Peter also alst gesciet was, ende hoe dat si hem bekenden inden breken des broets, dat also effen was alsmen mit een messe mocht sniden.

Ende die iongeren en dorsten int openbaer niet wanderen om anxt der Joden, ende als Petrus dit hoerde, seide hi, dat Jhesus waerliken verresen waer, ende hoe hi hem gesien hadde, ende hi vertelde die woerden die Jhesus tot hem ghesproken hadde, ende doe dit gescie(127)de, doe en was Thomas daer niet. Ende onse heer quam inden huse daer si saten mit besloetenre doeren ende seide: vrede si mit v, en ontsie v niet, ic bent. Ende die iongeren waren bedroeft ende veruaert, ende sy waenden een gheest gesien te hebben. Ende Jhesus seide: waer om syt gi versaget, ende die gedachten clymmen op in uwer herten? besiet myn handen ende myn voeten, want icket seluer ben: tastet mi ende besiet, want die gheesten en hebben vleysch noch been, also als gi mi siet hebben. Ende doe hi dat geseit hadde, doe toende hi hem syn handen ende syn voeten ende die syde, daer Longinus (128) die speer in gesteken hadde. Ende doe si nochtan niet en gheloueden, mer al bedroeft saten, doe seide Jhesus van vroechden: Hebdi yet datmen eten mach? Ende die iongeren waren verblyt ende stonden op ende brochten hem een

stuc gebradens vischs ende een hoenich raete. Ende doe hi voer gegeten hadde, doe nam hi dat daer ouerbleue ende gaffet hem ende seide: Dit syn die woerden die ic v toe seide, doe ick noch mit v was, want het moet al veruolt wesen dat ghescreuen is in Moyses wet van mi, ende inden propheten ende inden psalmen. Ende Jhesus blies op die iongeren, ende hi loec (128) hem op haren sin dat si die scrifturen verstonden. Ende hi seide: Alsoe ist gescreuen ende alsoe behoertet Christum te liden, ende des derden dages te verrisen vander doot, ende in allen luden gepredict penitencie in verlatenisse der sonden. Ende die iongeren die te voeren veruaert ende droeuich waren, die worden toe verblyt mit onsprekelike vroechde; hoe gaerne si hem die spise brochten ende voer hem dienden, ende hoe vriendelic si hem aensagen ende mit groter vroechden si die ouergeblenen spise van hem namen, ende hoe zeer dat si hem minden, dat en mochte gheen herte dencken, hi en hadde (129) dat gesien of daer bi geweest. Ende onse here gaf hem die benedixie ende voer van haren ogen. Ende Jhesus quam tot die heilige vaders die in groter bliscap waren. Ende die engelen quamen tot hem inden paradise mit groter eeren ende iubilacien van loue, van sange ende van allen eerliken melodien, diemen dencken mach. Ende doe die heilige vaders dat eerlike aenschyn des sceppers sagen ende bekenden mit al haer craften die minne ende die doechden, die onsen heer heuet bewyst, doe vielen si neder ende aenbeden hem mit onsprekeliker minnen van sange ende van loue.

Ende daer nae (129) opten achten dach doe quam Thomas, die Didimus hiete, ende die iongeren seiden: Wi hebben den heer gesien, ende hi is waerliken verresen. Ende Thomas seide: Het en si dat ic die gaten sie ende myn vinger steke in die gaten, daer die nagelen doer ghingen, ende myn hant steke in syn syde, anders soe en geloue ics niet, ende si saten mit besloeten doeren. Ende Jhesus quam staen int middel van hem luden ende seide: Vrede si mit v. Ende hi seide tot Thomam: brenct haer dyn vinger ende steectse in die gaten mynre handen, ende neem dyn hant ende steectse in (130) myn syde, ende en wilt niet ongelouich wesen

mer gelouich. Ende Thomas antwoerde hem ende seide: myn heer ende myn god. Ende Jhesus seide tot hem: Thoma wanttu myn gesien hebste, so gelouestu, salich syn si die myn niet gesien en hebben ende gelouen. Ende onse heer seide hem allen veel gueder leeren vanden rycke gods, ende die iongeren hoerden gaerne van Jhesu die lieflike woerden, ende si sagen op syn schoen claer aenschyn, ende si waren verblyt mit onsprekeliker vroechden. Ende hi seide tot syn iongeren: Gaet in Galileen opten berch van Thabor, daer sel (130) ic v comen, ende gi selt mit mi verbliden. Ende Jhesus blies op hem ende seide: dien gi den sonden ontbint, dien syn si ontbonden, ende dien gi se ophoudet, dien bliuen se opgehouden. Ende hi troestse, ende hi gaf hem die benedictie, ende hi voer van haer ogen, ende die iongeren werden stercker ende waren verblyt. Ende hier na ghingen die vrienden opten berch van Thabor, ende daer quam onsen heer tot hem ende seide: Alle mogentheit is mi gegeuen inden hemel ende inder aerden: gaet ende leert alle menschen ende doeptse inden name des vaders ende des soens ende des heiligen (131) geests, ende leert hem te houden dat ic v geboden hebbe, ende sterctse in den geloue, want ie ben mit v altotter werelt eynde toe; ende wat gi den vader bit in minen naem, dat sel hi v geuen, ende gelouet. Ende die iongeren aenbeden hem mit groter bliscappen, ende Jhesus gaf hem die benedictie, ende ontuoer hem wt haren ogen.. Ende die iongeren bleuen noch alle in Galileen.

Ende doe Jhesus een wyl tyts van hem bleef, doe keerden si weder tot haren hantwercken doer die noot ende om dat gebrec haer nootdrufte, ende ghingen op een tyt vischen op die see van Tybe(131)rien hare seuen, ende die te gader waren Symon Peter, Thomas die Didimus hiete, ende Nathanahel van Chana Galilee, ende twee van Zebedeus kinderen, ende twee ander van sine iongeren. Ende Petrus seide: Ic gae visschen. Ende die ander discipulen seiden: wi gaen oec mitti. Ende si ghingen ende clommen in een scip ende binnen alder nacht en vinghen si niet. Ende des morgens vroe stont Jhesus bider zee opten oeuer vander zee ende seide: Hebdi yet geuangen? Die

iongeren seiden: Neen wi; ende si en wisten niet dattet Jhesus was. Ende Jhesus seide: Kinderen, en hebdi gheen potagie? (132) Ende si antwoerden hem: neen wij. Jhesus seide: schiet wt dat net ter rechter side vanden scepe, ende gi selt vangen. Ende doe scoten si dat net wt, ende sien mochtens niet wel trecken ouermits veelheit der visschen. Ende die ionger, die Jhesus minde, seide: this die heer. Ende als Petrus dat hoerde, dattet die heer was, so ommegorde hi hem mit een rock, want hi bi nae naect was, ende hi liet hem int meer, mer die ander iongeren quamen mitten scepe, want si en waren niet verre van den lande mer op twee hondert cubitus nae, ende si togen dat net na hem. Doe si te lande quamen, (132) sagen si colen geleit ende visch dair op leggen. Ende Jhesus seide: brenct van uwen visschen, die gi nu genangen hebt. Petrus clam op ende toech dat net te lande vol groter visschen hondert ende LIII, ende al wasser also veel, nochtan en is dat net niet gescoert. Jhesus seide: Coemt ende eet, ende hi namt broet ende bract ende gaft hem, ende vanden visschen des gelycs: ende nyemant en vraechde hem: wie bistu? want si wistent wel dattet die heer was.

Ende doe si gegeten hadden, seide Jhesus: Peter, minstu mi? Petrus seide: Here, du weetste dat ic di minne. Soe hoedet mijn lammeren. Ende (133) anderwerue seide Jhesus: Symon Peter, minstu mi? Hi seide: Ja ic, here du weetstet, dat ic di minne. Doe seide Jhesus derdeweruen: Symon Johannes zoen, minstu mi meer dan dese? Doe wort Petrus veruaert, om dat hijt hem derdeweruen vraechde, ende seide: Here, du kenste alle ding ende du weetste dat ic di minne. Soe hoede myn scapen ende volge mi na. Voerwaer, voirwaer, seg ic di: doe du ionc waerste, doe gordeste di seluen, mer als du out biste dan sel di een ander gorden, ende dijn handen wtrecken ende leyden daer du niet en wilste. Ende dat seide Jhesus op dat Petrus (133) weten soude, mit wat dode hi god behaechelic sonde wesen. Ende Petrus keerde hem omme ende sach die ionger volgen, die Jhesus minde ende seide: Here, wat doot selmen dese andoen? Jhesus seide: Ic wil dat hi blyft, went ic comen

sel: wat gaet di dat an? volcht du mi. Ende doe waenden die ander iongeren dat Jhesus gemeent hadde dat Johannes niet steruen en soude, ende si waren alle verblyt mit onsprekelike vroechden. Ende Jhesus gaf hem die benedixie ende voer wt oren hogen.

Ende hi quam totten vaders inden paradise, die alle in groter vroechden waren van hem. Ende die dis (134) werden mar altoes vermeerdert totten oerdel toe als alle die glorificeerde sielen daer comen sellen. Dan sellen alle die bliscappen veruolt worden, nochtan is si sonder eynde, want dusentich iaer van dier glorien is min verdriets dan een vre van dattu ghisteren hadste in groter vroechden, want die vroechde vermeerret ende vernuwet altoes. Die engelen inden hemel syn gemaect om gode te louen ende den menschen te dienen, op dat wi gode te gader mochten louen ende den engelen val mochte vernuwet worden, die ouermits Lucifers houerdie gesciede. Ende Jhesus (134) heuet so menich dusent zielen ten hemel geuoert. Laet ons dan dien dach eeren, want tis een sonderlinge hogen dach van sinen hoechtiden. Het is oec onser lieuer vrouwen feestdach ende alle den discipulen ende Maria Magdalena ende den heiligen vrouwen, want si alle onsen heer vol glorie sagen totten hemele varen. Het is oec huden onser alre hoechtyt, want onse natuer op dien hogen dach bouen alle choeren der engelen verheuen is. Ende hier om sellen hem alle menschen verbliden ende gode louen ende sonderlinge op dien hogen dach. Want onse here sprac: waert da gi mi mindet, (135) gi soudet v verbliden, want ic gae tot minen vader ende uwen vader ende tot minen god ende uwen god.

Ende des pijnxsters dages, dat was den vyftichsten dach nae Jhesus verrisenisse ende den tienden dach nae sinen hemeluaert, doe dede onse here als hi syn iongeren beloeft hadde. Ende die vader ende die soen die senden den heiligen geest te gader neder hier inder aerden, daer die discipulen vergadert waren in dat cenakel, dat Dauid hadde doen maken, of in die camer daer Jhesus mit syn iongeren dat paeschlam at inden auontmael. In dese stede so wast dat die (135) iongeren vergadert waren hondert ende XX. int getale mit onser lieuer vrouwen ende mit

ander guede vrouwen, die Jhesu plagen te dienen. Ende dese vrienden waren verbeidende in stadige gebede, ende si hoepten van gode vertroest te werden. Doe quam daer een geruusch inder lucht oft een wint geweest hadde, ende daelde op dat huys, daer die vrienden in saten om anxt der Joden, ende veruoldese alle die daer saten in gedaente van vuyrige tongen, dat is te verstaen: Het waren radien van vuer gescepen als tongen ende dat vuer stont op haer hoefden in gedaente der tongen, op dat si 136) souden werden versterct ende getroest ende veruolt ende geleert in wijsheden ende in allen consten diemen dencken mach, want die Joden plagen haer kinderen veel manieren van sprake te leren. Ende veel Joden, die alrehande sprake conden van sommige diemen bi Jherusalem sprac, die waren totten feestdach gecomen. Dese quamen mit veel luden daer die discipulen vergadert waren, want si sagen een geruusch van winde comen wter lucht, ende het daelde in dat huys mit groten gelude, mit menigerhande sprake sagen si die brant gescep.... vurige tongen.

Doe quamen (136) veel Joden om dit grote wonder te sien. Ende doe die discipulen hoerden, dat die Joden voer dat huys waren, daer si van godliker minnen also veel vroechden in hadden, want si waren doe begaeft mitten heiligen geest, ende daer om en ontsagen si hoer niet wt te comen, ende wouden die Joden dat heilige kersten geloue leren. Doe die Joden die menigerhande sprake hoerden, doe verwonderden hoer die meesters der Joden, dat die discipulen die menigerhande tale konden, want si hoerden dat si se veel ... (meer?) conden dan sy deden nochtan .... ē si daer grote meesters in (137) te wesen. Hier om worden die meesters toernich op die discipulen ende seiden, dat si droncken waren van nuwen wyn. Ende aldus bescampten die meesters die discipulen, om dat si dit bekenden dattet plompe luden ende visscheren waren, ende si en wouden vanden discipulen niet geleert wesen, want si hieteden selue meesters der Joden te wesen, daer om scaemden si hem vanden discipulen te worden, nochtan hoerden si wel dat si hem luden veel gueder leren kondigen, mer si seiden altoes dat die discipulen droncken waren. Doe quam Peter tot die

Joden wt ende seide....: (137) en wilt niet vermoeden dat wi droncken syn van onloberheden der spisen of van enighen dranc, mer wi condigen v dat Jhesus die gods soen op gestaen is vander doot, endi hi is opgenaren tot sinen vader inden hemel ende hi heuet sinen heiligen geest ons gesent, op dat wi den menschen souden prediken mit allen tongen. Hier om wilt in Jhesum den gods soen gelouen, ende laet v doepen, ende doet penitencie voer u sonden, op dat gi kinder moget worden des rike gods. Mer wat Peter die Joden leerde of wat dat si hoerden, si seiden nochtan dat die (138) discipulen droncken waren. Ende si seiden doe die rechuaerdicheit, mer si waenden seluer gelogen hebben, want si waren droncken inder minnen gods ende vol vanden nyewen wijn vanden heiligen geest. Ende doe waren si getroest, gestercket ende geleert, ende in wysheden verlicht mit allen doechden, ende si hadden onsprekelike grote bliscap in gode. Doe en hadde Peter gheen anxt of vrese noch enige pine, noch hi en ontsach den Joden niet, ende des gelyc so deden alle die discipulen ende die ander vrienden, want si en hadden anxt noch vrese van enige pijn diemen (138) hoer doen mochte, mer si ghingen stouteliken ende leerden alle menschen also dat si veel lantscappen mit dat geloue brochten. Ende hier om waren die princen zeer verbolgen, ende si seiden die discipulen menige logen op, op dat sise hadden mogen begripen in woerden of in wercken, mer die heilige geest hadde die discipulen so geleert, als dat si die Joden mit ghenen redenen mochten begripen. Aldus leerden die discipulen ouer al daer si quamen, ende si leiden hoer hant op die sieken ende daer volchden teykenen nae.

Hier nae ghin(139)gen vier priesters wt den lande van Galileen ende quamen te Jherusalem totten pharizeen. Doe ghingen si tesamen totten princen der priesteren ende tot die meesters des volcs ende seiden: Wi seggen v voir waer, dat Jhesus, die gecruust is, noch leuet, ende men seit ons, dat hi op gestaen is vander doot, ende wi hebben hem seluer gesien opten berch van Oliueten, ende daer sagen wi hem openbaerlic ten hemel varen, ende hi seide sinen discipulen veel dingen. Doe die princen der

priesteren dat hoerden, doe ghingen si te rade mitten pharizeen ende mitten meesters vander wet, ende si ghin(139)gen mit die vier priesters inden tempel, ende seiden: Wi besweren v al hier biden leuenden god van Israel, dat gi ons segt die rechte waerheit van dat wi v vragen sellen. Hebdi Jhesum leuende gesien, sint dat hi gecruust was ende begrauen? Doe antwoerden die vier priesters alle wt enen monde ende seiden, Dat kenne god, die een heer is van Israel, want hi een leuende god is, onze vaderen Abraham, Ysaac ende Jacob, daer om roepen wi hem tot enen getuge dat hi ons oerdele, also als wi te recht tugen. Doe wi nochtans inden landen van Galileen waren, doe hoerden (140) wi seggen, dat Jhesus gecruust was, ende daer nae seidemen ons, dat hi opgestaen was vander doot: doe wouden wi comen om dat wonder te besien, ende doe wi opten berch van Oliueten quamen, doe sagen wi veel van Jhesus vrienden, ende wisagen Jhesum in dat middel van hoer staen, ende leerde sinen discipulen veel gueder leeren. Ende daer nae sagen wi hem op varen ten hemel ende wi keerden weder in Galileen, mer syn discipulen ghingen weder in Jherusalem. Ende nu hoerden wi seggen, dat die discipulen veel manieren van sprake conden; ende wi soudens sonde hebben, seiden (140) wi dit niet voert, na dien dat wi aldus veel wonders van Jhesu sagen ende hoerden. Doe stonden die princen der priesteren op, ende ghingen mitten pharizeen ende mitten meesters vander wet te rade. Ende daer nae quamen si weder ende besworen die vier priesters bider wet gods, dat si die dingen niet meer en souden seggen, want het waerluden wt fantasie gesciet. Ende die princen seiden totten priesteren, waert dat si dese dingen tot eniger tyt meer seiden, so sout mense te banne doen ende onteeren ende vter synagogen werpen, ende onteruense van horen priesterscap. Ende op dat si (141) der princen leerre te bet souden onthouden, so gauen si hem veel gelts, ende si hieten hoer geboden houden. Doe deden si se buten der stat leyden, ende die priesters namen dat gelt vanden princen, ende si keerden weder in Galileen ende deden alsoe als si vanden princen geleert waren.

Daer nae vergaderden die princen der priesteren mitten pharizeen ende mitten meesters der wet, ende die scriben ende die oude des volcs quamen te gader, ende seiden: Wat mach dit wonder beduden, dat al hier van Jhesu gesciet is, ende dat nu hier vanden discipulen gesciet? Doe waren daer sommige (141) Joden die spraken: sonder sake en mach aldus groet wonder niet gescien. Do seide Annas ende Cayphas om die Joden te troesten: En wilt ymmer niet op dese grote dwalinge achten, al seggen die vier priesters, dat Jhesus noch leuet ende opgeuaren is totten hemel, datten is van aenbeghinne der werelt niet gesciet noch gesien. Noch en wilt die ridders oec niet gelouen, al seiden si dat Jhesus bi hem seluen opstont vander doot, dat is ymmer onmogelic te gescien, daer om en wilt ymmer des niet gelouen. Bi auenturen Jhesus discipulen hebben hem oec gelt gegeuen, op dat(142)si Jhesum vten graue soude nemen, ende seggen den volcke, dat hi op gestaen waer vander doot, want si hebben van ons gelt genomen dat si seggen souden dat wi hem luden leerden. Hier om en wilt die ridders niet gelouen, want si hebben van ons ende vanden discipulen gelt genomen. Ende en wilt oec die vier priesters niet gelouen, want het is hoer alleen van crancheit hore sinnen gecomen, oft wt fantasien hoerre memorie, of Jhesus heeft se die wile dat hi leefde mit toeuerien bedrogen, of si hebben in Galileen vanden discipulen gelt (142) genomen, om dat si ons dese boesheit souden kondigen. Ende si hebben oec van ons gelt genomen, om dat si seggen souden als wi hem leerden. Hier om en wilt die ridders noch die priesters niet gelouen, want het syn al gelt begerers ende laten hem verleyden om gelt te hebben.

Als Nycodemus dese woerden hoerde, doe stont hi op in dat middel van hoer luden ende seide: Waer om segdi dat, want ghi hebt wel verstaen den woerden die die vier priesters spraken, ende swoeren bider wet des heren dat si Jhesum sagen opten berch van (143) Oliueten spreken mit sinen discipulen, ende van daen openbaerliken op sagen varen, dat syt alle aen sagen. Ende des gelyc hebdi oec gehoert van reel mannen die grote

teykenen doen, ende si connen alle die sprake vander werelt. Wye mach hem anders leeren dan god? Doe stonden daer XII goeder Joden op ende seiden: Nycodemus raet ons, dat wi som van onsen mannen, die die alre warachtiste syn, senden in Galileen totten discipulen om te vragen, waer J hesus is, of men yet vinden mochte, op dat wi penitencie deden vander groter misdaet die (143) an hem gewrocht is. Dese raet genoechde hem alle wel. Ende si scickeden daer mannen toe, die Jhesus sochten, mar si quamen weder ende si en vondens niet, ende si seiden totten princen: wi hebben Joseph geuonden, die geuangen was ende van Jhesu geuoert wort in syn stat van Arimathien. Doe dat die goede Joden hoerden, die gheen consent tot Jhesus doot en gauen, die danckeden gode ende seiden: wi moeten Joseph ontbieden ende spreken mit hem ende vraegen hem, hoe hi vten kerckar quam. Doe soreuen die Joden enen brief ende senden Joseph, ende dat gescrifte was aldus: Joseph (144), lieue vrient, vrede si mit di ende mit dinen gesinne! wi kennen, dat wi misdadich syn tegen gode ende tegen di, wi bidden di dattu di gewaerdigen wilste bi ons te comen, want ons seer verwondert van dyn verlossinge. Wi kennen, dat wi ons seer versumet hebben tegen di. Ende weet dattet ons lief is, dat die here di verlost heuet, want du biste eersamich ende meest van alle die luden gemint. Vrede si mit di!

Desen brief gauen si seuen mannen te dragen, die Joseph liefste vrienden waren. Doe Joseph den brief gelesen hadde, doe seide hi: gebenedyt si die heer, die mi verlost heuet wt den (144) handen der Joden princen. Ende hi ontfenc den vrienden vriendelic ende blidelic in sinen huse; daer na quam Joseph in Jherusalem. Ende die Joden seiden: Vrede si mit di. Ende Nycodemus ontfenc hem waerdelic in syn huys. Daer nae ghingen Joseph ende Nycodemus inden tempel, ende Annas ends Cayphas quamen tot Joseph ende seiden: Wi besweren di bi-der wet gods, dattu ons segges wat wi di vragen sullen. Wi besloeten di inden kerckar om dattu Jhesum begrauen hadst, ende du quamste daer wt, ende die camer bleef heel ende ghesloeten,

ende dat verwondert ons alte zeer. Joseph die seide: Ic lach (145) in ynnighen gebede doe die here verresen was vander doot, ende tot mi quamen vier engelen ende ontdeden die mueren vander kerckar daer ic lach, ende doe sach ic Jhesum blencken als een blixem, doe worde ic van dier claerheit veruaert, ende ic viel neder ter aerden. Ende Jhesus nam mi bider hant, ende mitten water des douwes dat ic screyde, so dwoech hi mi op ende droechde myn aensicht, ende doe custe hi mi, ende seide: Joseph, broeder, du biste gereynicht mitten water des gelouen, ende alle dyn sonden syn di vergeuen; ende en wes niet veruaert, besich, want ic bent; ende doe ic op hem sach, seide ic: here (145), bistu Helyas? doe seide hi: Ic ben Jhesus, wes lichaem du waerdeliken begrauen hebste. Doe seide ic: Lieue heer, wyst mi dan dat graf daer ie di in groef. Doe nam hi mi bider hant, ende leyde mi totten graue daer icken mit Nycodemus ende mit andere vrienden in leyde. Ende daer toechde hi mi dat witte cleet, daer ic syn hoeft in gewonden hadde, ende doe geloefde ic volcomelic dattet Jhesus was. Ende ic viel neder ende aenbede hem ende seide: Ghebenedyt moetstu wesen, want du biste myn god, ende du hebste dyn vrienden verlost vten handen hoerre vianden. Doe nam mi Jhesus bider hant ende (146) leyde mi in myn stat van Arimathien binnen minen huse mit beslotenre doerren. Ende Jhesus blies op mi ende seide: vrede si mitti; ende en ganc niet wt dinen huyse binnen elf dagen, want die Joden sellen myn vrienden grote perseoucie doen. Ende ic gae tot minen discipulen, op dat si mi sien mogen ende ic mit hem spreken mach vander glorien mijns vaders.

Doe die princen der priesteren ende die vroetscap der Joden dit hoerden, doe vielen si neder ter aerden van groten verwonderen ende seideu: Sach ye mensche aldusdanige wonder als hier geseiet is inden lande van Israel van Jhesu, dat ymmer een mensche was, want (146) wi kenneden Joseph die tymmerman, sinen vader, wel, ende wi kennen Mariam syn moeder oec wel, ende oec meest alle syn magen: wat willen wi hier toe seggen? Doe

sprac daer een, ende hiete Leni, ende seide: Ie hebbe Jhesus maechscap oec meest al wel ghekent, ende si waren altoes mit die ghene die gode ontsagen, want ic heb dicke inden tempel geweest, als si daer offerhande deden. Ende ic was mede biden priester Symeon, doe hi Jhesum ontfenc inden tempel, ende seide: nu laet, here, dinen knecht na dinen woerden in vreden. Ende doe gebenedide Symeon Mariam, Jhesus moeder, ende seide: Ic segge di, dat dijn (147) kint hier geset is tot enen groten val ende tot eenre verrisenisse veelre menschen in Israel ende tot een teyken datten weder gesproken sel worden, ende dat sweert des rouwen sel dyns selfs ziel doer sniden. Doe dit die XII. goede Joden hoerden, seiden si tot Nycodemum: Laet ons bode senden totten vier priesteren, die wi besworen, ende si hebben getuucht, dat Jhesus verresen is, ende laet ons die beste waerheit of vernemen, na dat Joseph geseit heuet. Doe seide Annas ende Cayphas: wat souden wi die vier priesteren ontbieden? wi hebbent van hem allen wel ghehoert. Ende daer toe tuget Joseph (147) van Arimathien onse eersamige vader, ende hi seit dat hi van Jhesu verlost is ende dat hem Jhesus voerde in syn stat, ende dit is wonderlic in onsen ogen, want wi weten wel, dat Jhesus een mensche was, mer Enoch was een vrient gods ende die wert geuoert inden hemel, ende Moyses starf ende syn graf en conste nye mensche vinden, mer Jhesus is gecruust, gestoruen ende begrauen, ende nyemant van ons luden en mach hem vinden, ende dit denct ons groet wonder. Doe seide Jhesus van Arimathien: Tis gheen wonder, dat Jhesus verresen is, mer dat is meer wonder datter alsoe vele doder lichamen mit Jhesu ver(148)resen, die gi ongelouige luden niet sien en moecht. Want verstaet mi wel: wi kenneden meest alle die heilige propheet Symeon wel, die hadde twee trouwede kinderen, die wi oec alle wel kenden dat si gestoruen syn ende hoe dat si hieten: die een hiet Carinus, ende die ander Leoncius; gaet tot haer beider grauen, endi gi en selt se niet vinden, want ic weet wel, dat si in myn stat syn van Arimathien, daer leggen si te gader op haere knyen in haere gebede ende si en willen nyemant toe

spreken. Ende wildi die waerheit weten van Jhesus verrisenisse ende haer selfs ende (148) van die grote pine der hellen, so doet se tot v comen.

Doe die goede Joden dit hoerden, doe waren si harde blide, ende ghingen tot haren beiden graue, ende en vonden daer niet in, ende rechteuoert senden si vier mannen tot Arimathyen wert, dat viertich milen van Jherusalem lach, ende daer vantmense knyelende ende leggende in haren gebede. Doe traden-si in ende gruetense ende doe quamense te gader in Jherusalem, ende Annas ende Cayphas, die leydense inden tempel, ende sloeten die doeren toe ende vermaendense bider wet ons heren, ende si deden se sweren bi Moyses geboden, ende die gauen si se beyde (149) in hoer hant, ende si beswoeren se biden god van Israel, die doer den propheten heeft gesproken, dat gi ons segget die waerheit, of gi geloeft, dat Jhesus verresen is, ende of hi v dede verrisen. Doe Carinus ende Lencius die besweringe hoerden, doe worden si beuende ende suchtende van al hare herten, ende sagen op ten hemel wert. Si makeden een cruce op haer tongen ende seiden: gheeft ons reescap in te scriuen, ende also sellent wi v beduden, wat wi gesien hebben ende gehoert. Doe gaf men een ygelic reescap, daer elc in screef alleens ludende: Here Jhesu Christe, warachtich god du biste een (149) verrisenisse ende een leuen der gelouiger menschen, wilt ons gehengen te openbaren die verborgen heimelike wysheit dyns godlike mogentheit, want wi gesont geworden syn mitter doot dyns cruces, ende dat wi bi di beswoeren syn, so verlichte onse sinne, want die engel beual ons dat te kondigen, alsmen ons vraechde, ende alle die dingen te openbaren die daer ghescieden opter aerden ende inder hellen ende inder paradise. Ende al dat wonder dat si sagen hebben si bescreuen, elc in een sonderlinge boec Inden enen niet min noch niet meer dan inden anderen, ende meest al dat si scriuen (150) gedencken die mit gode verenicht wil werden. Want wie alle die pine ouerdencket, die Jhesus om onsen wille geleden heeft, die en mach hem niet onthouden van tranen, die gheen versteent herte en

heuet. Nochtan en sel nymmermeer mensche weten alle die pine die Jhesus geleden heuet anders dan ten vtersten dage ten oerdel, want daer sellent die boese Joden seluer openbaren, wat si Jhesus deden in woerden ende in wercken, in grimmende gelate ende fellen gelate ende in grimmende gesichte. Ende wie dat wil ouerdencken van beghinne der passien totten eynde toe mit medeliden (150) syns herten, recht of hi daer bi gheweest hadde, die sel tot goede dingen comen ende tot ynnigen gebede, want Bernardus die van groter contemplacien was, die hadde Jhesum in syn ghedachte ende syn verrisenisse ende syn openbaringe ende syn opuaert ende syn wedercomen ten oerdel, ende hij hadde den zoeten naem Jhesus oec altoes in syn gedachten, want die minnentlike leerrer sinte Bernardus seit aldus: Ist dat ic lese of scriue of spreke of studier of disputere, ludet Jhesus daer niet in, soe ist mi al niet: Jhesus is een warachtich bliscap der herten, mer bouen honich ende alle manier van specien soe is soet syn begheerlike (151) tegenwoerdicheit. Jhesus is een hope der gheenre, die in penitencie sijn: hoe goedertieren is hi den ghenen die hem soeken; hoe salich syn si die hem vinden, ende hoe alre salichste syn si die hem houden. Jhesus is een soeticheit des herten, een licht der zielen, een warachtich vroechde der engelen ende een bliscap der heiligen. Jhesum selic soeken heymelic ende openbaer in die camer mijns herten. Des morgens vroe mit droeuiger herten ende mit clagender minnen, niet mit wtwendicheit der ogen mer mit Marien ten graue mit rechter ynnicheit des herten. Jhesus is begrauen, mer doet of den steen mit suchtender zielen. Jhesus is opge(151)staen: sich inden graue, ende sich waer dat die cleder leggen bebloet, daer die heer in gewonden was. Dwoe die cleder ende maecte se nat mit ynnige tranen, ende al ist dat di die engelen troesten, ende laet di nochtan niet ghenoeghen, du en hebste dyn here geuonden. Jhesus sel totti comen, bereyde dyn hoefkyn mit ynnigen begeerten. Val neder voer des heren voeten mit stadigen berouwe. Jhesus comt di te gemoete, dale neder ende aenbede den zegheuechter ende den coninc der glorien. Jhesus den coninc

comt totti als een lam, ende hi gaet mitti inden weghe, ende hi openbaert di die (152) van dat si sagen ende seggelic was, dat staet gescreuen in desen boeck inder hystorien na dat onse heer gecruust was. Carinus ende Lencius bescreuent. Ende dit is daer of die sin gescreuen mitten cortsten, hoe die Joden worden verwrecket doe Jhesus riep: Vader, in dinen handen beueel ic minen gheest; ende hoe Jhesus daelde ter hellen ende die heilige vaders wt nam; ende hoe die heilige vaders Jhesum gebenediden, doe si hem sagen comen mit onsprekelike getale van engelen ende ongetelder glorien. Ende hoe die vaders Jhesum loneden, ende elc bi sonder Adam sach die handen die hem gemaect (152) hadden, ende voert spraken alle die heilige vaders also als voerscreuen is. Noe, Loth, Abraham, Moyses, Job, Symon, Johannes Baptista ende veel ander propheten, die niet gescreuen en syn om cortheit des boecs. Ende als alle dese voirgenoemde punten gescreuen waren, doe gaf Carinus sinen brief Annas ende Cayphas ende Lencius sinen brief Nycodemus ende Leui in die hant. Ende doe. lasen si die brieuen, ende si waren beide alleens. Ende die twee broeders worden opgenomen ende si voeren wt haren ogen, ende si en worden daer nyet meer gesien.

Ende Nycodemus ende Leui ende Joseph van Ari(153)mathyen, die ghingen vten tempel ende loefden gode mit groten verwonderen; mar wat teykenen die ander bose Joden sagen, si en geloefden niet. Ende dese voergenoemde goede Joden, die ghingen totten apostolen, ende si seiden hem alle dese dingen, ende si loefden gode, ende si ghingen stoutelic, ende predicten, ende leerden dat volc, soe dattet werc, ende die vrucht, die daer of quam, die bewysde die minne, die si in gode hadden; want nae diet tyt dat si begauet waren mitten heiligen geest, soe ontsagen si hette noch coude, honger noch dorst, geluc noch ongeluc, wederstoet noch ver(153)driet, sorge noch onrust, screyen noch droefheit, arbeit noch siecte, vangenisse noch ellende, smeken noch driegen noch gheen pinen; want wat pinen datmen hem voer ogen leide, si en waren niet te brengen vander minnen gods, want si dochten, dat dese arbeit cort was ende dat loen na desen

leven ewich ende vol glorien is. O lieue vrienden, mochten wi dit ouerdencken in onser herten wat Jhesus om onsen wille geleden heeft, ende een deel van ons heren liden dat in desen boec gescrenen is, want die dingen die hier in gescrenen syn, die sellen alle menschen in hoer herte (154); wert meerre, ende wert ontsteken inder herten mit volcomenre minnen. Jhesus is een fonteyne vol der oetmoedicheit ende der reynicheit synre moeder, ende hi minnet alle suuerheit der maechden. Jhesns is een lof der engelen ende een salicheit der heiligen. Jhesus is claerre dan die sonne, soeter dan balsem wes smake dat oneyndelic is. O Jhesu, du biste scoen ende genoechlic ende minliker dan alle kinder der menschen. O Jhesu, du biste genoechte des heren ende salicheit der zielen ende een glorie des hemels. O Jhesu, du biste voer mi ghegaen in die bitterheit des doots, ende ic begheer di na te volgen, waer dattu gaet(154)ste, du en mogeste mi mit dynre minnen niet ontgaen, ende behoude ic dyn minne in mi, so en mogestu mi niet ontnomen worden. O Jhesu, myn vercoeren vrient, sende in mi die wysheit des vaders, begauet mi mit dyn minne, wanttu hebste dyn vianden goedertierlic gespaert om dat wi souden gebruken dat rycke der hemelen. Ghi hemelsche borgers, doet op uwe herten, besiet den ouersten coninc, een gheuer der gracien ende der genaden. Jhesus is een gewaer licht des vaders, hi verdryft die doncker wolcken der sonden. Jhesus is een fonteyne, daarmen wt sceppet dat licht der (155) glorien ende der goedertierenheit ende der wetenheit in allen creaturen. Jesus is die ghene, die die werelt versoent heeft. Jhesus is een zoete weelde des ewigen leuens. Jhesus is een wonderlike vroechde des herten. Jhesus is een vrolicheit der bedructer zielen. Jhesus is een hope der suchtender zielen, ende een bliscap der barnender herten ende die ynnige tranen der zielen is gode bequaem offerhande der zielen. Hier om begheer ic Jhesum in wat stede dat ic ben. Hoe blide mach die mensche wesen, die Jhesum geuonden heeft, ende hoe salich is hi die Jhesum gehouden can, ende hoe alre salichste is hi die Jhesum minnet ende syn leeringe (155) houdet, ende dat mit barnende minnen volbrenget, want Jhesus is een

heilich brant der zielen. Jhesus is een barnende begeerte inder zielen. Jhesus is een verlichtinge der pinen. Jhesus is een woert der ewiger wysheit. Jhesus is een soen des almachtigen vaders. Jhesus is die minne des ewigen gods. Jhesus is die liefste des heiligen geests, ende hier om heeft Jhesus dat leuen der zielen geminnet. O edel ziel, siet dat gi Jhesum weder minnet. O edel mensche, besiet Jhesum in uwer zielen, ende besiet, wat minne hi v bewiset heeft. Wie dat Jhesum niet en minnet, die haet hem seluen ende hi verderft dit leuen ende hi brenct syn ziele inder (156) propheten ende die wysheit der scrifturen. Bidt den here, dat hi mede in come in dat casteeldynre zielen. Sprec of dencke mit ynniger begheerten: blyft mit ons, here, wanttet naect den auont; lieue here, blyft mit ons; sit neder bi hem inder maeltyt ende voede den armen, ende die heer seldi breken dat broet der leeringe ende dyn ogen sellen opgedaen worden. Belye dyn sonden, ende sprec aldus: en barnden onse herten niet in ons, dat wys niet en bekenden inden wege? Loept haestelic ende beetscap dit die iongeren duechden dynre zielen dat die heer waerlic verresen is. Jhesus sel (157) vrede seggen dynre zielen, volbrengestu ghenen twiuel inden geloue hebbende. Jhesus comt, besich syn handen ende syn voeten ende stec dyn minne in syn syde, ende en wilt niet ongelouich wesen, mer getrouwe ende sprec mitter herten: myn here, ende myn god, dyn licht verdryft die donckerheit myns herten. O Jhesu, du stercste mi mit dynre minnen, die bequameliker is dan wi gedencken connen; diet beuonden hebben, die wetent wattet is Jhesum te minnen ende synre weelde te gebruken: Jhesus is een minre der goedertierenheit, een hope alre bliscappen, een fonteyn alre gracien ende een weelde alre (157) herten, diet al verblyt, die in hem hopet; die hem van Jhesu droncken maect, die bekennet hoe die heer smaket, want wie hem vint die en wil noch en begheert niet anders. O Jhesu, wanneer selstu comen? wanneer selstu mi versaden mit dynre minnen? Jhesus is mi een honich vlietende ende een ewich vrucht der weelden ende des ewige leuens. Jhesus is een wonderlike vroechde des

herten ende een hope der suchtender zielen ende der kermender gedachten ence der ynniger tranen. Ic beghere myn here in wat steden dat ic ben. Jhesum begheer ic mit mi te hebben. Hoe blide ben ic (157) als ic hem vinde; hoe salich ben ic, als ic hem houde: ende hoe alre salichste syn si die in Christo gelouen, ende syn leeringe houden. Jhesus is een helich brant, ende een barnende begheerte der zielen, ende een volcomen verlichtenisse alre pinen. Jhesus is een minre des vaders, des zoens ende des heiligen geests. Jhesus is die ghene die ons gemint heuet, ende daer om souden wi hem weder minnen. Jhesus, die gods zoen, als hi aldus gemint wert inder zielen der menschen mit barnende begheerten, soe wert die minne niet wt gedaen noch si en laeut niet, noch si en sterft niet mer si wasset ende si.....

(158) ewiger doot wi hem seluen minnet die moet god eerst minnen, want hi heuet syn leuen van gode. Ende wie wil dat hem ander menschen lief hebben, die moet gode minnen ende lief hebben bouen aldat in die werelt is, soe ismen sculdich Jhesum lief te hebben ende te minnen. Hier om so laet ons Jhesus verdienste aensien, ende laet ons Jhesum bouen allen menschen minnen, want Jhesus is die minne des ewigen vaders, die ons allen te samen gescepen ende gemaect heuet. Hier om so laet ons Jhesum mit al onser herten vlieteliken minnen, want hi ons mit sinen duerbaren bloede verlost heuet, om dat (158) wi hem mit al onser herten souden minnen ende lief hebben, laet ons Jhesum daer om vlieteliken minnen, want het is een wortel alre doechden ende minnen.

Als Jhesus die gebenedide gods zoen aldus dan geminnet wort, ende men Jhesum inder zielen sorchuoudeliken bewaert mit rechter ynniger begheerten des herten, dan en machmen Jhesus minne niet wt doen, noch Jhesus minne en laeuwet niet, noch en steruet oec in dese mensche niet, mer Jhesus minne leuet ende wasset ende wort groet inder herten van Jhesus minne ontsteken, ende hi barnt volcomelic in synre minnen. Ende wie aldus (159) mit Jhesus minne ontsteken is, die sel lopen tot Jhesus, fonteyne der ontfermherticheit, ende sceppen dat coel waterkyn der

gracien ende der genaden. Jhesus is oec een fonteyne der oetmoedicheit ende der goedertierenheit, daer om so leert van Jhesum sceppen oetmoedicheit ende sachtmoedicheit van herten. Jhesus is een spiegel der reynicheit ende der suuerheit, ende daer om so wort Jhesus van allen reynen sedigen magheden geminnet, ende Jhesus die minnet alle reyne sedige maechden, ende si worden oec geminnet van Jhesus moeder, die oetmoedighe maget. Ende wie dat lenen der (159) oetmoediger aen siet, die wort geleert den sedighen Jhesum mit oetmoedicheden te minnen. Ende Jhesus ende syn liefste moeder, dese edele cuusche maechden, die minnen alle oetmoedige, reyne, sedighe, cuusche, deuote, suuer maechden. O ghi, maechden, wordet sedich, ende minnet Jhesum, want Jhesus is een lof der engelen, ende een salicheit alre heiligen. Jhesus is claerre dan die sonne ende blenckender dan die sterren. Jhesus is soet bouen alle honich ende manieren van balsame. Jhesus is genoechlic, ende syn smaec is oneyndelic soet. O soete Jhesu, du biste seer schoen ende vriendelic, ende zeer genoechlic (160) bouen alle kinder der menschen. O goede Jhesu, du biste een genoechte der herten, want nymmermeer en wort dat herte versaet, dat Jhesum niet en heeft, want Jhesus is een salicheit alre heilige zielen. O guede Jhesu, du biste een glorie ende een sonderlinge grote bliscap alle der gheenre, die di minnen. O gnede Jhesu, du biste voer mi in die bitterheit des doots gegaen. O guede Jhesu, alsoe waer dattu gaetste daer begheer ic na di te gaen. O guede Jhesu, mit dinen gueden exempelen so mogestu mi ontgaen, want ic cranc ende teder bin in dat wederstaen ende in dat nauolgen der sonden. Hier om (160) mach myn Jhesus mit doechden ontgaen mer mit synre minnen en machmi Jhesus niet ontgaen, want Jhesus is die minne des ewigen vaders, daer om mach myn Jhesus niet haten, ende behoude ic die minne van dese gueden Jhesu in mi, so en machmi Jhesus nymmermeer genomen worden. O lieue Jhesu, wtuaercoren vrient, seynde dyn minne in mi. O ewige woert, ende wysheit des ewigen vaders, begaue myn woerden mit wysheden, ende vertroeste ons mit dynre minnen des heiligen geests.

Helpe ons, goede Jhesu, in dese dael der tranen, want du hebste dyn vianden goedertierliken (161) gespaert, om dat wi vergheuen souden den ghenen, die tegens ons misdoen, ende op dat wi te gader dat rycke der hemelen mochten ghebruken. O wi arme wormen, ende onlydsamige menschen, dat wi also node willen lyden of verdragen. Jhesus, onse god ende liene here, alsoe vele geleden heuet ende verdragen. Siet doch aen die lydsaemlike coninc der glorien, volget doch Jhesus exempelen nae in woerden ende in wercken, so sel v Jhesus erfgenamen maken als van synre ewiger glorien. O gi, broeders, luket op uwe ogen ende oren uwer herten, om Jhesum te minnen, want Jhesus is een vroechde (161) ende die glorie der hemelen. Jhesus is een gheuer der gracien ende der genaden. Jhesus is een warachtich licht des vaders. Jhesus verdriuet mit syn lyden van ons die doncker wolken der sonden. Jhesus is een fonteyne, daermen alle doechden wt sceppen mach, ende daer mede vercrighen dat licht ende die glorie der hemelen. Ende dit gesciet ons wt Jhesus voersienige wysheit ende van sine oueruloedige goedertierenheit. Daer om souden wi doechsamlike leuen ende alle menschen goedertieren wesen, want hi is dat lam dat voer die sonden der werelt gheoffert is, ende Jhesus heeft ons ghe(162)coft mit sinen duerbaren bloede, ende vander ewiger doot verlosset tegens sinen hemelschen vader, want ouermits Jhesus verdiente soe predict dat choer der engele ende alle salige sielen vertellen Jhesus glorie ende syn lof, want Jhesus is geuaren tot sinen vader inden hemel, ende Jhesus gheuet sinen rycke der hemelen sinen vrienden, dient syn vader van aenbeghin der werelt bereit heeft, om dat si sinen soen gehoersaem ende onderdanich souden wesen. Ende Jhesus geuet syn vrienden alle die ryckheden der hemelen ende die grote glorie syns vaders, want alle vroechde des hemels die syn Jhesu (162) onderdanich. Hier om so laet ons Jhesum vlietelic louen ende aenbeden mit al onser craften, want sonder Jhesu en mogen wi niet gesalicht worden. Laet ons daer om Jhesu dancbaer wesen vander groter doechde, die hi ons bewyst heuet, want tot rechter minnen die ons Jhesus bewyst heuet,

ende die hi tot onse arme sonders hadde, so en heuet hi niet een droepel bloets in syn lichaem gehouden, mer hi heeftet willichliken wt rechter minnen voer ons allen wtgestort.

Hier om laet ons Jhesum vlietelike minnen ende louen, want Jhesus is meer waerdich dan enich (163) lof dat wi hem bewisen mogen, want wi en mogen Jhesum niet te vollen louen ende dancken van die grote doechde, die hi ons bewyst heuet. Ende ist, dat wi Jhesum al hier minnen ende aenbeden ende louen ende dancken, ende wi oec al hier syn geboden houden ende syn leeringe houden ende naeuolgen, so sellen wi in Jhesum den gods soen verbliden. Ende wi sellen Jhesum aenbeden in dat binneste onser herten mit groter deuocien ende mit ynnige tranen der begeerten, op dat Jhesus ons arme menschen wil ontfangen ende tot hem wil nemen in dat rycke syns vaders, dat vol van vroechden ende glorien is (163) ende daer die bliscap nymmermeer verminret en sel worden, mer die bliscap vernuwet ende vermeerret daer alle dage ende alle tyt. Laet ons daer om Jhesum minnen in desen dale der tranen, ende laet ons syn lyden ende syn bitteren doot ouerdenken mit tranen ende mit bitteren rouwe, op dat Jhesus ons mit hem wil nemen in die vroechde ende bliscappen des ewigen leuens, die daer sonder eynde is. Daer so moet toe brengen die almachtige vader ende die mogende ende gebenedide gods soen, coninc der glorien, ende die ewige troester, die goedertierenheit gods, die heilige gheest. Amen.